

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Evidenčné číslo: 101006/I/2024/36080377337096196

FINANCOVANIE KULTÚRY

Diplomová práca

2024

Bc. Mária Miklošovičová

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

FINANCOVANIE KULTÚRY

Diplomová práca

Študijný program: Financie a dane
Študijný odbor: Ekonómia a manažment
Školiace pracovisko: Katedra financií
Vedúci záverečnej práce: doc. Ing. Kornélia Baličková, PhD.

Bratislava 2024

Bc. Mária Miklošovičová

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

Čestne vyhlasujem, že som svoju diplomovú prácu vypracovala samostatne, a uviedla som všetku použitú literatúru.

V Bratislave dňa

.....

podpis študenta

POĎAKOVANIE

Rada aby som touto cestou chcela poďakovať mojej vedúcej diplomovej práce doc. Ing. Kornélia Baličková, PhD., ktorá mi svojou odbornou konzultáciou a hodnotnými radami pomohla pri písaní diplomovej práce. Ďalej ďakujem svojej rodine a priateľom, ktorí ma podporovali počas môjho štúdia.

ABSTRAKT

MIKLOŠOVIČOVÁ, Mária, Bc: Financovanie kultúry – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; Katedra financií – Vedúca záverečnej práce: doc. Ing. Kornélia Beličková, PhD. – Bratislava NHF EU, 2024, 66 s.

Záverečná práca je vypracovaná na tému „Financovanie kultúry“. Cieľom záverečnej práce bolo prostredníctvom porovnaní rozpočtov za obdobie 2017 – 2022 analyzovať a zhodnotiť doterajšie financovanie kultúry v Slovenskej republike, aby sme mohli navrhnúť zlepšenia v tejto oblasti. Údaje sme získali z výročných správ a na ich spracovanie sme použili alternatívnu metódu. Výsledkom riešenia práce je zhodnotenie financovania kultúry. Pridaná hodnota práce je v návrhoch na zlepšenie financovania kultúry v Slovenskej republike.

Kľúčové slová: kultúra, financovanie, podpora, dotácie

ABSTRACT

MIKLOŠOVIČOVÁ, Mária, Bc: Financing Culture - University of Economics in Bratislava. Faculty of National Economy; Department of Finance - Thesis supervisor: doc. Ing. Kornélia Beličková, PhD. - Bratislava NHF EU, 2024, 66 p.

The thesis is written on the topic "Financing culture". The aim of the final thesis was to analyse and evaluate the current financing of culture in the Slovak Republic through comparisons of budgets for the period 2017 - 2022 in order to suggest improvements in this area. The data were obtained from annual reports and an alternative method was used to process them. The result of the work is an evaluation of the financing of culture. The added value of the thesis is in the suggestions for improvement of the financing of culture in the Slovak Republic.

Keywords: culture, financing, support, subsidies

OBSAH

ÚVOD	11
1 Kultúra	12
1.1 História Kultúry	12
1.2 Kulturológia	13
1.3 Kultúrny relativizmus.....	14
2 Spôsob financovania kultúry	15
2.1 Verejné a súkromné financovanie kultúrneho a kreatívneho sektora	15
2.1.1 Zložky verejných výdavkov na rekreáciu, kultúru a náboženstvo	16
2.1.2 Finančné ekosystémy a zdroje financovania CCS.....	17
2.1.3 Úloha verejných výdavkov pri podpore CCS.....	18
2.1.4 Priame financovanie: Granty založené na ponukách.....	18
2.1.5 Nepriame financovanie: daňové výdavky a kupónové schémy	20
2.2 Súkromné financovanie CCS	22
2.2.1 Samofinancovanie cez zisk.....	22
2.2.2 Akciové a dlhové financovanie	23
2.3 Vplyv COVID-19 na financovanie CCS	25
3 Medzinárodné fondy na podporu kultúry	27
3.1 Medzinárodný fond pre kultúrnu rozmanitosť	27
3.2 Fond nehmotného kultúrneho dedičstva	27
3.3 Fond svetového dedičstva	28
3.4 Fond Medzivládneho výboru na podporu návratu kultúrnych statkov do krajín ich pôvodu alebo ich reštitúcie v prípade nezákonného privlastnenia.....	29
3.4.1 Fond výboru "Návrat a reštitúcia"	30
3.5 Fond na ochranu kultúrneho majetku v prípade ozbrojeného konfliktu	30
3.7 Medzinárodný fond na podporu kultúry	30

4. Fond na podporu umenia	32
4.1 Umenie	33
4.2.1 Divadlo	35
5. PRAKTICKÁ ČASŤ	44
5.1 Programové vyhlásenie vlády Slovenskej Republiky 2023 -2027.....	44
5.2 Zlúčenie fondu na podporu umenia a Fondu na podporu kultúry národnostných menšín	45
5.3 Návrh na zlepšenie financovania kultúry na Slovensku	46
5.4 Vývoj financovania kultúry na Slovensku za obdobie 2017 – 2022.....	47
5.4.1 Prehľad plnení príjmov a čerpanie výdavkov za rok 2022.....	47
5.4.2 Prehľad plnení príjmov a čerpanie výdavkov za rok 2021	49
5.4.3 Prehľad plnení príjmov a čerpanie výdavkov za rok 2020.....	51
5.4.4 Prehľad plnení príjmov a čerpanie výdavkov za rok 2019.....	53
5.4.5 Prehľad plnení príjmov a čerpanie výdavkov za rok 2018.....	55
5.4.6 Prehľad plnení príjmov a čerpanie výdavkov za rok 2017.....	56
5.4.7 Schválený štátny rozpočte na rok 2023	57
5.5 Programy dotačného systému	58
5.6 Vyhodnotenie bežných výdavkov počas rokov 2017 - 2022	59
ZÁVER	62
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	63

ZOZNAM TABULIEK

Tabuľka 1 - Prehľad plnení príjmov a čerpanie výdavkov za rok 2022	48
Tabuľka 2 - Prehľad plnení príjmov a čerpanie výdavkov za rok 2021	50
Tabuľka 3 - Prehľad plnení príjmov a čerpanie výdavkov za rok 2020	51
Tabuľka 4 - Prehľad plnení príjmov a čerpanie výdavkov za rok 2019	53
Tabuľka 5 - Rozpočtové opatrenia na rok 2018.....	55
Tabuľka 6 - Rozpočtové opatrenia na rok 2017.....	56
Tabuľka 7 - Schválený štátny rozpočet na rok 2023.....	58

ZOZNAM GRAFOV

Graf 1 - Štátny rozpočet na rok 2022.....	49
Graf 2 - Štátny rozpočet na rok 2021	51
Graf 3 - Štátny rozpočet na rok 2020.....	53
Graf 4 - Štátny rozpočet na rok 2019.....	54
Graf 5 - Štátny rozpočet na rok 2018.....	56
Graf 6 - Štátny rozpočet na rok 2017.....	57
Graf 7 - Vyhodnotenie bežných výdavkov počas rokov 2017 - 2022.....	60

ZOZNAM SKRATIEK

CCS	Kultúrne a kreatívne odvetvie
FDI	Priamych zahraničných investícií
MSP	Malé a stredné podniky
HPH	Hrubá pridaná hodnota
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
UNESCO	Organizácia spojených národov pre výchovu, vedu a kultúru
IFCD	Medzinárodný fond pre kultúrnu rozmanitosť
IFPC	Medzinárodný fond na podporu kultúry
IFACCA	Medzinárodná federácia umeleckých rád a kultúrnych agentúr
IP	Duševné vlastníctvo
RTVS	Rozhlas a televízia Slovenska

ÚVOD

Financovanie kultúry je kľúčovým prvkom pre zachovanie a rozvoj kultúrneho dedičstva a tvorivosti. Je dôležité investovať do kultúry, pretože táto oblasť prináša hodnotu nielen pre spoločnosť ako celok, ale aj pre každého jednotlivca.

Kultúra má významný vplyv na formovanie identity a sebapoznania jednotlivca. Poskytuje nám spôsob, ako vyjadriť svoje myšlienky, pocity a presvedčenia prostredníctvom umenia, hudby, literatúry a iných kultúrnych aktivít. Investície do kultúry zabezpečujú, aby mali ľudia prístup k umeniu a kultúrnym zážitkom, čo prispieva k ich mentálnemu a emocionálnemu rastu.

Kultúra je tiež dôležitá pre ekonomický rozvoj. Vytvára pracovné miesta a prispieva k rastu cestovného ruchu. Súčasne vytvára tiež nové príležitosti pre podnikanie a inovácie. Financovanie kultúry je preto dôležité aj pre rozvoj konkurencieschopného a dynamického hospodárstva.

Na druhej strane, kultúra často trpí nedostatkom financií. Verejné financovanie kultúry sa často znižuje v dôsledku rozpočtových škrtoch a zmien v politickej prioritě. To však môže mať negatívny vplyv na tvorivosť, kultúrne inštitúcie a umelcov. Preto je nevyhnutné, aby vlády investovali do kultúry a zabezpečili, aby mohli kultúrne inštitúcie a tvorcovia slušne žiť a pracovať.

Diplomová práca je rozdelená do piatich kapitol. V prvej kapitole sa venujeme histórii kultúry Slovenskej republiky - jej vzniku a vývoju. V druhej kapitole si podrobne popisujeme spôsoby financovania kultúry. Tretia kapitola je venovaná rozboru medzinárodného dotačného systému kultúry a v štvrtej kapitole poukazujeme na financovanie umenia na území Slovenskej republiky, pričom sa hlavne zameriavame na podporu umenia. V piatej a poslednej kapitole sa venujeme plánu zlepšenia financovania kultúry Slovenskej republiky a dôkladne analyzujeme vývoj financovania kultúry Slovenskej republiky za vybrané obdobie.

1 Kultúra

1.1 História Kultúry

Kultúra je jednou z hlavných kategórií spoločenských vied, vyjadruje špecifický spôsob organizácie, realizácie a rozvoja činnosti človeka. Následne sa predmetňuje vo výsledkoch fyzickej a duševnej práce. Kultúra pôvodne pochádza z latinského slova colere, teda vzdelávať, pestovať, kultivovať, cultura znamená pestovanie, vzdelávanie.

Kultúra v širšom zmysle slova znamená kultivované správanie, teda súhrn naučených, nahromadených skúseností človeka, ktoré sú sociálne prenášané. Inak povedané, kultúra by sa dala označiť ako správanie prostredníctvom sociálneho učenia.¹

Tento pojem bol pôvodne spätý s obrábaním poľnohospodárskej pôdy (agri cultura). M. Tullius Cicero v Tuskulských rozhovoroch (45 pred n. l.) nazval filozofiu "kultúrou ducha" a ustanovil pojem kultúra ako niečo, čo je črtou ľudského vzdelania. Zavedenie pojmu kultúry tak vyčlenilo ľudí, ktorí vzdelávaním a zúšľacht'ovaním vedomostí smerujú kultúru vyššej forme individuality a spoločenskej identity. Práve tým sa odlišovali od všetkých ostatných, ktorí zotrávajú vo filozofickej nevedomosti. V stredoveku sa pojem kultúra takmer nevyskytoval. Keď sa v tomto období objavil, mal silný mystický obsah, niekedy dokonca mohol byť používaný ako ekvivalent pojmu kult.

Začiatok renesancie a humanizmu znamenal nielen obnovenie antického významu kultúra, ale získal aj novú úlohu: vytýčiť hranicu medzi človekom a prírodou. Človek bol v tomto období vnímaný ako tvorca kultúry, pomocou ktorej nepretržite prekračuje okruh svojich existenčných možností, a tak premieňa prírodu i seba samého.

Pufendorf, nemecký historik a právnik, vo svojej práci vyčlenil slovo kultúra, ktoré bolo dovtedy používané vždy v genitíve (cultura iuris, cultura scientiae atď.) Slovo kultúra sa týmto stalo samostatnou lexikálnou jednotkou. Do kultúry poňal všetky ľudské výtvyry - spoločenské inštitúcie, jazyk, vedu, mravy, zvyky obliekania a bývania. Do stredu záujmu

¹ Teks A&M University. CULTURE. [elektronický zdroj]. [cit. 10-03-2024]. Dostupné na: <https://people.tamu.edu/~i-choudhury/culture.html>

penikla nielen problematika ľudských schopností, ale aj široká oblasť produktov ľudskej činnosti.²

Ďalší nemecký historik, ktorý sa zaoberal touto problematikou bol Irving. Ten vo svojej eseji O kultúre ľudstva (1779) skúma vývoj kultúry ako proces kultivácie, zdokonaľovania a rozvoja ľudských schopností. Opísaný proces kultivácie môže človeka povzniesť z jeho prirodzenosti, tým pádom ide o koncepciu kultúry, ktorá zdôrazňuje zdokonaľovanie človeka viac než stav a podmienky spoločenského života

Podobnú teóriu zastával aj historik, Adelung (1793), ktorý popisuje kultúru ako zúšľachtenie alebo zdokonalenie všeobecných duševných a telesných schopností človeka alebo ľudí, či filozof Herder, ktorý o svojich poznatkoch písal vo svojich Myšlienkach k filozofii dejín ľudstva. Toto dielo tvoril v rokoch 1784 - 1791, a podľa neho človek v existenčnom zápase nahrádza svoje fyzické nedostatky kultúrou ako nástrojom ľudského prispôsobenia sa prostrediu. Herderova koncepcia sa dá považovať za vyvrcholenie teórií kultúry a od jeho vystúpenia dochádza k čoraz väčšiemu odchýleniu v používaní koncepcie kultúry. Jej ďalšiemu vývoju musíme preto venovať pozornosť v dvoch súčasných líniách.

1.2 Kulturológia

Kulturológia je bežne chápaná ako široko koncipovaná veda o kultúre. Tento etablovaný termín zaviedol do spoločenských vied v roku 1909 chemik Ostwald, a bol jedným z prvých, ktorí ustanovili špecifiká sociologických a kultúrnych štúdií. Americký antropológ White, vypracoval najvplyvnejšiu koncepciu kulturológie ako samostatnej disciplíny. Urobil tak v 30. a 40. rokoch 20. storočia a základom tejto koncepcie bolo hľadanie odpovede na otázku, čím sa človek odlišuje od ostatných živočíchov. Podľa Whita je to najmä špecificky ľudská schopnosť symbolizácie, ktorá dovoľuje človeku vytvárať a dávať veciam a javom význam. S rôznymi obmenami jeho koncepcie kultúry a s oživovaním jeho myšlienok sa stretávame v neoevolúcii, kultúrnej ekológii, kultúrnom materializme a novej archeológii. Súčasná kultúra však značí aj priamu reakciu na skutočnosť čoraz väčšej dezintegrácie a diferenciacie výskumu človeka, spoločnosti a kultúry. Tento koncept vychádza z globálneho antropologického poňatia kultúry ako systému prostriedkov a mechanizmov, ktoré sú sa stavajú mimo prírody a ktorými sa človek prispôbil vonkajšiemu

² Sociologická encyklopédia (2020, septembra 21). Kultura. [elektronický zdroj]. [cit. 07-02-2024]. Dostupné na: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Kultura>

prostrediu. Pokúša sa tiež prekonať nejednotnosť prístupov rôznych spoločenských vied ku kultúre a odhaliť vnútorné vzťahy, ktoré sú medzi jednotlivými rozmermi kultúry. Vychádza z podmienky, že na kultúru možno nazerať v troch zmysloch. Po prvé, v atributívnom zmysle za všeobecne ľudský jav, systém prostriedkov a mechanizmov, ktoré motivujú, usmerňujú, zosúladňujú, realizujú a zabezpečujú ľudskú činnosť na úrovni druhu Homo. Po druhé, v distributívnom zmysle na úrovni jednotlivých sociokultúrnych systémov, subkultúr a kontrakultúr a po tretie, na úrovni jednotlivca v zmysle mechanizmov osvojovania kultúry človekom v procese socializácie a skultúrňovania.

Ďalšia forma kultúry, ktorá sa vyvíjala súčasne s budovaním základov všeobecnej kultúry sa nazýva aplikovaná kultúra. Tá sa zaoberá manažmentom kultúry, animáciou kultúry voľného času, tvorbou, distribúciou a prezentáciou kultúrnych hodnôt, ochranou kultúrneho dedičstva, fungovaním kultúry, inštitúcií, šírením kultúry prostredníctvom masmédií atď.³

1.3 Kultúrny relativizmus

Je schopnosť porozumieť kultúre na základe jej vlastných podmienok a neposudzovať ju na základe noriem vlastnej kultúry. Cieľom kultúrneho relativizmu je podporiť pochopenie kultúrnych zvyklostí, ktoré nie sú typickou súčasťou vlastnej kultúry. Nahliadanie na kultúru z pozície kultúrneho relativizmu vedie k názoru, že žiadna kultúra nie je nadradená inej kultúre, keď sa porovnávajú systémy morálky, práva, politiky atď.

Poznáme dve základné kategórie kultúrneho relativizmu:

Absolútny: Kompletná akceptácia a tolerancia akéhokoľvek typu kultúrnej praxe.

Kritický: Kritizovanie kultúrnych praktík z hľadiska ľudských práv.⁴

³ Sociologická encyklopédia (2017 decembra 11). Kulturologie. [elektronický zdroj]. [cit. 07-02-2024]. Dostupné na: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Kulturologie>

⁴ VIVA. (2020) What is Cultural Relativism?. [elektronický zdroj]. [cit. 10-03-2024]. Dostupné na: <https://viva.pressbooks.pub/phi220ethics/chapter/what-is-cultural-relativism/>

2 Možné spôsoby financovania kultúry

Financovanie kultúry môže prebiehať prostredníctvom rôznych spôsobov. Niektoré z najčastejších spôsobov financovania kultúry zahŕňa:

2.1 Verejné a súkromné financovanie kultúrneho a kreatívneho sektora

Hospodárstvo Slovenskej republiky je finančne obohatené tým, že ako spoločnosť investujeme do kultúrnych a kreatívnych odvetví (CCS). Tieto odvetvia sú pre krajinu významné, pretože jej dajú priame a nepriame prínosy. Momentálne sú verejné výdavky na kultúru a kreatívne odvetvia vnímané ako „záslužný tovar“. Tento prístup sa však mení s väčším porozumením funkcie, ktorú môže zaujať kultúra v spoločenskom a hospodárskom rozvoji.

V posledných rokoch sa dostal do popredia prístup financovania kultúrnych odvetví, ktorý je omnoho viac rozčlenený a zdôrazňuje ekonomickú návratnosť vládnych výdavkov. Podstatnejšiu rolu majú taktiež súkromní investori. Preto sa vyvinul celistvejší ekosystém finančnej podpory CCS. Tento systém pokrýva verejné, súkromné a filantropické financovanie a investície.

V tejto kapitole sú opísané významné trendy vo financovaní kultúry za posledných niekoľko desaťročí. Sú tu zahrnuté napríklad tradičné modely verejných výdavkov, súkromné a filantropické financovanie, ako aj nové formy podpory kultúrnych a kreatívnych ziskových a neziskových organizácií.

Kultúrne a kreatívne odvetvia prinášajú produkciu, vytvárajú pracovné miesta a generujú daňové príjmy. Ukázalo sa, že umenie a kultúra dokážu bojovať proti marginalizácii a podporovať inkluzívnosť v spoločnosti, taktiež sú účinné aj pri zlepšovaní blahobytu a zdravia ľudí. Vzhľadom na mnohé výhody, ktoré CCS prináša, je dôležitá verejná podpora, aby boli tieto výhody efektívne využité na riadenie rastu a rozvoja.

Verejná podpora zjednodušuje spravodlivý prístup ku kultúrnym zdrojom, čo zahŕňa prístup ku kultúrnym zdrojom pre všetkých (vnútro generačná spravodlivosť). Zároveň je v nej obsiahnutá aj ochrana kultúrnych zdrojov pre budúce generácie. Verejná podpora

taktiež znižuje zábrany vstupu na kultúrny trh a tiež napomáha formám kultúrnej činnosti, ktoré sú menej prístupné trhovým mechanizmom, ale ktoré je dôležité zachovať.⁵

2.1.1 Zložky verejných výdavkov na rekreáciu, kultúru a náboženstvo

Vládne výdavky na rekreáciu, kultúru a náboženstvo zahŕňajú výdavky na služby poskytované jednotlivcom a domácnostiam, výdavky na služby poskytované na kolektívnej báze, ako aj kapitálové výdavky. Individuálne výdavky sú zaradené do skupín (1) a (2); výdavky na kolektívne služby, ktoré sú poskytované komunite ako celku sú zaradené do skupín (3) až (6).

Medzi individuálne výdavky patria výdavky na **rekreačné a športové služby**. Do tejto skupiny patria výdavky na plynulý chod, alebo podporu zariadení na aktívnu športovú činnosť, alebo športové podujatia (napr. ihriská a štadióny) a zariadení na športovú činnosť a rekreáciu (napr. parky, športové areály, verejné plavárne, cyklistické dráhy, turistické chodníky a pod.). Ďalšou službou, ktorá je zaradená do individuálnych výdavkov sú **kultúrne služby**, ktoré zahŕňajú správu a podporu kultúrnych zariadení (napr. knižnice, múzeá a galérie, divadlá, osvetové strediská, zoologické a botanické záhrady, hvezdárne a planetária), prevádzkovanie a produkcia kultúrnych udalostí (koncerty, predstavenia, výstavy a pod.). Granty, pôžičky, alebo dotácie na podporu jednotlivých umelcov, spisovateľov, dizajnérov, skladateľov a iných osôb pôsobiacich v oblasti umenia, alebo organizácií zaoberajúcich sa podporou kultúrnych aktivít, ktoré zahŕňajú napr. národné, regionálne alebo miestne oslavy patria tiež k individuálnym výdavkom.

Do komunitných (kolektívnych) výdavkov spadajú **vysielacie a vydavateľské služby**. Hlavná činnosť v tejto skupine je správa, prevádzkovanie a podpora vysielacích a vydavateľských služieb (napr. televízne a rozhlasové vysielanie, vydávanie novín, časopisov a kníh, zbieranie správ a ostatných informácií a pod.). Ďalšou službou, ktorá patrí do kolektívnych výdavkov sú **náboženské a iné spoločenské služby**. Tieto služby financujú vedenie cirkevných a iných humanitných oblastí, vybavenie a zariadenie pre cirkevné služby, výplaty duchovných a iných subjektov duchovných inštitúcií. Výdavky spojené s **rekreáciou, kultúrou a náboženstvom v oblasti výskumu a vývoja** slúžia na prevádzkovanie inštitúcií zriadených zákonom, ktoré sa venujú výskumnou činnosťou v

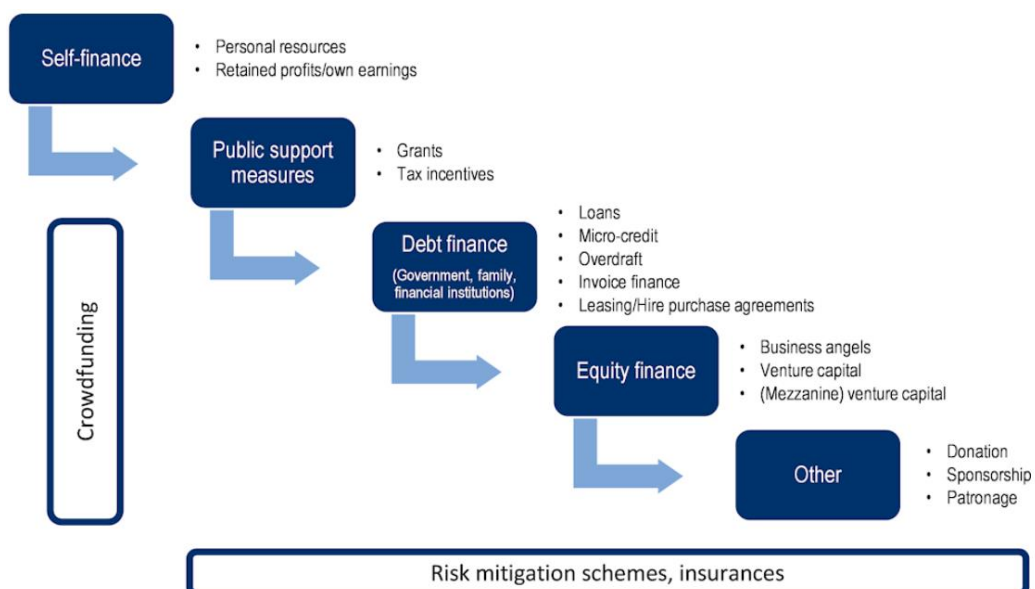
⁵ OECD. 5. Public and private funding for cultural and creative sectors. [elektronický zdroj]. [cit. 05-01-2024]. Dostupné na: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/29f05369-en/index.html?itemId=/content/component/29f05369-en>

oblasti rekreácie, kultúry a náboženstva. Do poslednej skupiny spadajú výdavky na **rekreáciu, kultúru a náboženstvo inde neklasifikované**, do tejto skupiny spadajú výdavky, ktoré nemôžeme začleniť do vyššie uvedených skupín.

2.1.2 Finančné ekosystémy a zdroje financovania CCS

Možné zdroje financovania CCS

Finančné ekosystémy kultúrnych a kreatívnych odvetví sú zložité a využívajú širokú škálu možných finančných mechanizmov: od samofinancovania až po verejné a súkromné financovanie

Source: OMC (2016[18]), *Towards More Efficient Financial Ecosystems*, <https://doi.org/10.2766/59318>.

Existuje päť hlavných zdrojov financovania kultúrnych a kreatívnych podnikov a organizácií.

Po prvé, samofinancovanie, ktoré v prípade mnohých začínajúcich podnikov a malých a stredných podnikov (MSP) môže zahŕňať osobné investície. V prípade etablovaných organizácií bude pravdepodobne výsledkom reinvestovania existujúcich ziskov.

Po druhé, ide o financovanie z verejného sektora, a to buď vo forme priamych grantov, alebo v podobe rôznych potenciálnych daňových stimulov.

Po tretie, ide o dlhové financovanie, ktoré zahŕňa zabezpečené aj nezabezpečené úverové dohody. Zabezpečené dohody sú, také, pri ktorých sa ponúka určitá forma zabezpečenia v prípade, že pôžička nebude splatená. Naopak nezabezpečené neponúkajú žiadne zabezpečenie. Tento typ zdroja financovania je aj jednou z najbežnejších foriem financovania podnikov v každom odvetví.

Štvrtým zdrojom je kapitálové financovanie vlastným kapitálom. Pri tomto financovaní sa peniaze vymieňajú za čiastočný podiel alebo akcie spoločnosti.

Posledným typom sú zdroje sponzorstva a mecenášstva, pri ktorých sa peniaze ponúkajú podnikom bezplatne z komunikačných, charitatívnych alebo filantropických dôvodov.

Na základe tejto typológie možno identifikovať niekoľko hlavných aktérov a to samotné firmy a organizácie, vlády (národné aj nadnárodné), finančné inštitúcie, podnikateľských anjelov a investorov rizikového kapitálu a publikum, verejnosť a komunity. Finančný ekosystém je vytváraný kombináciou každého z týchto aktérov a každého z týchto mechanizmov financovania CCS.

2.1.3 Úloha verejných výdavkov pri podpore CCS

Verejné výdavky na kultúru sa vyvinuli z priamych grantov a dotácií. Tieto dotácie zostávajú dôležité na nepriame nástroje financovania s na stimuláciu kultúrnej produkcie a spotreby. Verejná podpora CCS by mohla byť vo forme priamej podpory prostredníctvom poskytovania určitých činností. Tieto činnosti by boli vykonávané bez potreby úhrady, nepriameho financovania prostredníctvom daňových úľav, pákového efektu súkromných financií. Spôsob financovania by mohol byť napríklad skrz záruk za verejné pôžičky, alebo párovania fondov na podporu súčinnosti medzi verejnými dotáciami a súkromnými investíciami.

2.1.4 Priame financovanie: Granty založené na ponukách

Priame financovanie umelcov a kultúrnych organizácií je najvýznamnejšou formou vládnych investícií do kultúrnych sektorov. V týchto sektoroch sa granty vydávajú jednotlivcom alebo organizáciám buď ako priebežné platby príjmov, alebo na vykonávanie špecifickej činnosti bez toho, aby to bolo nutné uhradiť. Tento typ politiky je priamou

reakciou na postoje k zlyhaniu trhu v umeleckých a kultúrnych oblastiach. Vlády sú motivované zasahovať do podpory kultúrnej činnosti, ktorá nemusí byť finančne udržateľná, ak je nechaná iba na trhové sily. Je známych veľa rôznych motivačných faktorov, ktoré môžu ovplyvniť pridelovanie grantových prostriedkov na kultúrne aktivity. Grantové financovanie môže byť pridelené sektorom alebo činnostiam, ktoré majú dôležitý vplyv na spoločnosť alebo sa považujú za nevyhnutné pre národnú kultúru. Grantové financovanie sa môže použiť ako nástroj na udržiavanie kultúrnych praktík, ktoré sú súčasťou kultúrneho dedičstva okresu alebo regiónu, ale ktoré môžu byť svedkom poklesu angažovanosti miestnych komunit. Grantové financovanie sa tiež často používa na zvýšenie zúčastnenosti slabo zastúpených skupín v kultúre, či už ako divákov, alebo pri vytváraní kultúrnych hodnôt. Tým pádom môže grantové financovanie umenia a kultúry obsahovať viaceré politické ciele a častokrát je súčasťou širších strategických cieľov vlády.

Verejné financovanie kultúrnych projektov môže dotáciu alebo grant zamieriť priamo na organizáciu, ktorá bude zodpovedná za rozvoj idey. Môže taktiež organizovať verejné súťaže, v ktorých jednotlivci alebo združenia, či nadácie súťažia o získanie grantu. Pridelenie peňazí reaguje na záujem a odôvodnenie návrhu, a to sa môže stať na miestnej, národnej alebo nadnárodnej úrovni. Od 70. rokov bola prítomná v procesoch privatizácie a znižovania verejného dlhu nerovnováha voči konkurenčnému spôsobu poskytovania financií na kultúrne projekty. V prípade financovania kultúry sú v Európe vytvorené dva modely : na jednej strane sú kultúrne projekty ohodnotené odbornými komisiami a následne financované. Na druhej strane kritériá určuje priamo orgán verejnej moci, akým je napríklad ministerstvo kultúry.

Vzhľadom na zníženie priamych grantov sa mnohé organizácie rozhodli pre spôsoby financovania, ktoré by túto stratu nahradili. Niektoré organizácie bežne začleňujú svoju účasť na výzvach na financovanie do svojich stratégií financovania, takáto účasť požaduje prax a zručnosti. V závislosti od rozmerov firmy, teda počtu zamestnancov a výnosov môžu poskytnúť stálych zamestnancov k získaniu finančných prostriedkov. Všetky organizácie však nie sú v rovnakej pozícii, aby mohli súťažiť v takýchto podmienkach. Ide o rozdiely napríklad z hľadiska dostupného rozpočtu a odborných znalostí. Poskytovatelia fondov by sa teda mohli viac zaujímať o aktuálne zaujímavé projekty ako o iné, ktoré prinášajú dlhodobé výhody.

Verejné financovanie kultúrnych a kreatívnych odvetví nepochádza iba z ministerstiev kultúry. V niektorých krajinách je mnoho rôznych ministerstiev, ktoré súhlasia

s ministerstvom kultúry v podpore týchto odvetví. Napríklad vo Francúzsku sa v roku 2021 výška výdavkov iných ministerstiev na kultúru odhaduje na 4,4 miliardy EUR. Približne 60% z tejto sumy pochádza z ministerstva školstva, zvyšok pochádza od ministerstva vysokého školstva, výskumu a inovácií, ministerstva Európy a zahraničných vecí, ministerstva hospodárstva a financií, ministerstva pre poľnohospodárstvo a výživu a ministerstvo spravodlivosti. Od r. 2017 boli kombinované verejné výdavky na kultúru z iných ministerstiev každý rok vyššie ako výdavky ministerstva kultúry.

Význam ekonomických a spoločenských dopadov CCS presahuje kultúrnu sféru. Práve to motivuje zapojenie iných ministerstiev ako kultúry do výdavkov na kultúru a takéto prípady môžeme nájsť aj v susedných krajinách, napríklad v Českej republike. Ministerstvo financií ČR a ministerstvo kultúry ČR spolu s Arts Council Nórskom a Islandským centrom pre výskum vydali cez granty EHP 2014 – 2021 otvorenú výzvu na financovanie projektov v hodnote ekvivalentu 3 miliónov EUR. Týmto spôsobom mali byť nájdené riešenia kultúrneho priemyslu a kreatívnej ekonomiky, za predpokladu, že návrhy zabezpečia príspevok k udržateľnému a inkluzívnemu rastu. Napríklad vo Švédsku spolupracujú rôzne ministerstvá, a to ministerstvo kultúry, ministerstvo zahraničných vecí a ministerstvo podnikania a inovácií, čo podporuje národné stratégie pre kultúrne a kreatívne odvetvia.

Dodatočné financovanie je v Európe dodané z nadnárodnej úrovne. Existujú špecifické programy so zameraním na CCS, ktoré pomáhajú s financovaním. Ide napríklad o program Kreatívna Európa alebo zoskupenie Kultúra, kreativita a inkluzívna spoločnosť v rámci programu Horizont Európa a výzva pre nové ZIS pre kultúrny a kreatívny priemysel. V rôznych programoch, ako aj vo fondoch politiky súdržnosti, možno nájsť viacero odlišných línií financovania projektov súvisiacich s CCS. Napríklad ide o vlajkový projekt Nového európskeho Bauhausu, či zvýšený rozpočet Kreatívnej Európy a novo spustená skupina zameraná na kultúru v programe Horizon Europe. Všetky projekty poukazujú na to, ako sa verejné výdavky EÚ na CCS podstatne zvyšujú.

2.1.5 Nepriame financovanie: daňové výdavky a kupónové schémy

Mnohé vlády poskytujú CCS nepriame financovanie prostredníctvom daňových stimulov. Tento druh podpory možno stále považovať za „výdavok vlády“, keďže pre vládu predstavuje stratu daňových príjmov. Účelom daňových stimulov je povzbudiť iných aktérov ako štát, teda súkromné firmy, aby investovali viac do určitých sektorov alebo činností.

Konkrétny návrh daňových stimulov pre kultúrny sektor ovplyvňujú rôzne činitele vrátane cieľov kultúrnej politiky, cieľov hospodárskej politiky a vonkajších rozkazov.

Dalo by sa povedať, že daňové stimuly ako spôsob financovania CCS majú tri formy: v prvej forme, môžu byť špecifické daňové úľavy zamerané na konkrétne sektory v rámci CCS. Druhá forma je nastavená tak, že daňová úľava môže byť poskytnutá na charitatívne dary organizáciám CCS. V tretej forme sa dajú daňové úľavy použiť na širšie politické zámery, ako je podpora MSP alebo inovácie, ktoré môžu podniky z CCS využiť.

Čím ďalej, tým viac sa rozširuje spôsob financovania CCS pomocou daňových stimulov pre špecifické kreatívne sektory. Platí to pre národnú aj miestnu úroveň. Daňové stimuly pre kreatívne sektory majú dve formy – prvá je prevažne forma „prístreškov“, t. j. daňových odpočtov alebo „kreditov“, t. j. zliav. Obidve formy podporujú investície do kultúrnych a kreatívnych tovarov a služieb tým, že ponúkajú nižšiu daňovú sadzbu. Táto sadzba má byť platená za konkrétne kvalifikačné náklady. Vláda môže taktiež využiť daňové stimuly na povzbudenie vnútorných investícií v konkrétnych oblastiach tým, že medzinárodným organizáciám CCS zlacní realizovanie činností v ich krajine. Napríklad v roku 2017 Kolumbijský kongres uplatnil daň s nulovým príjmom na sedem rokov pre začínajúce podniky v oblasti CCS spoločne s množstvom ďalších daňových stimulov na podporu investícií do krajiny. Kolumbia zaregistrovala prudký nárast projektov priamych zahraničných investícií v kultúrnych a kreatívnych sektoroch, a to podľa dát spravodajskej služby FDI. Po zavedení týchto stimulov sa Kolumbia v roku 2018 stala najväčším príjemcom FDI na CCS v Latinskej Amerike.

Daňové stimuly sú v značnej miere využívané pri financovaní filmového a televízneho priemyslu. Počet daňových stimulov pre filmový a televízny priemysel od roku 2017 sa kontinuálne zvyšuje, pričom celosvetovo je k dispozícii 97 rôznych schém. Okrem toho sa prišlo na to, že využívanie daňových stimulov zvýšilo investície v sektore. A práve to prospelo zamestnanosti a hrubej pridanej hodnote (HPH) a vytvorilo návratnosť investícií pre národné vlády.

Kultúrne a kreatívne sektory môžu získať finančnú podporu aj skrz daňové stimuly, ktoré sú cieleňé na širšie politické zámery. Celosvetovo mnohé vlády vytvorili schémy daňových stimulov na podporu malých a stredných podnikov a inovácií. Z tých môžu mať prospech firmy CCS, keďže práve tie sa vyznačujú vysokou sústredenosťou malých podnikov a mikropodnikov. Schémy daňových stimulov pre MSP môžu byť pre mnohé

podniky CCS mimoriadne osožné. Prístup krajín k finančnej podpore inovácií pre firmy z kultúrneho a kreatívneho sektora nie je jednotný. Zo 41 krajín zahrnutých v kompendiu OECD o daňových stimuloch pre výskum a vývoj, len 23 krajín obsahlo výskum a vývoj v umení a humanitných vedách ako odôvodnené výdavky.

V niekoľkých krajinách, ako je napríklad Spojené kráľovstvo, Portugalsko, Slovenská republika, Belgicko a Rakúsko, sa popri daňových stimuloch vyskúšali aj kupónové schémy na podporu inovácií využívajúcich CCS. Tieto typy schém ponúkajú úvery malým a stredným podnikom zo sektorov CCS, aby ich mohli minúť na kultúrne a kreatívne tovary a služby. Hlavným zámerom takýchto schém je, že MSP zvyčajne nemajú financie na investovanie do inovácií. MSP môžu zlepšiť svoje inovačné schopnosti, tým že získajú poukážky na prácu s kultúrnymi a kreatívnymi firmami. Taktiež môžu rozvíjať nové vzťahy a zlepšiť svoju konkurenčnú pozíciu, zatiaľ čo firmy CCS majú zisk z nových obchodných príležitostí a rozvíjajú vzťahy v iných priemyselných odvetviach. Následne sú ponúkané kupónové schémy na priame peňažné výhody pre podniky, ktoré dostávajú financovanie skrz kupónové schémy. Tieto schémy navyše podporujú inovácie a posilňujú medziodvetvové siete.

Ďalší súbor poukážok, je ten, ktorý pomáha ľuďom vrátane znevýhodnených skupín získať prístup ku kultúrnym tovarom a službám. Práve tieto poukážky sa v súvislosti s krízou COVID-19 dostali ešte viac do popredia. Napríklad vo Francúzsku bol v roku 2021 spustený národný systém kultúrnych poukazov, ktoré boli pridelené výhradne mladým ľuďom. Hodnota tohto poukazu je 300 EUR a má byť využitý na všetky kultúrne produkty počas 24-mesačného obdobia.

2.2 Súkromné financovanie CCS

2.2.1 Samofinancovanie cez zisk

Vo všeobecnosti môže nastať výrazný rozdiel medzi tým, aké príjmy vytvárajú rôzne kultúrne aktivity. Napríklad kultúrne združenie s platiacim členstvom dostáva členské príspevky, zatiaľ čo veľa ďalších kultúrnych inštitúcií, vytvárajú príjmy z predaja vstupeniek, sponzoringu alebo cateringových aktivít (ide napr. o múzeá, koncerty a festivaly) Najzjavnejším zdrojom príjmu je predaj fyzického produktu ako je kniha, kus oblečenia, kus nábytku alebo obraz, no vysoký príjem môžu generovať aj poplatky za

používanie (ako sú poplatky za službu šatne, prístup na internet alebo ročný poplatok za službu streamovania filmov alebo hudby).

Miera, v akej sa CCS môže spoliehať na trh pri financovaní činností, závisí od konkrétnych charakteristík oblastí a ponúkaného produktu či služby. Je tu dôležitá kombinácia troch faktorov: Po prvé, veľkosť dostupného trhu; po druhé pevné a variabilné náklady na výrobu kreatívneho tovaru alebo obsahu; po tretie, možnosť prekročiť časové a priestorové horizonty. To umožňuje typológiu foriem kultúrnej a kreatívnej produkcie a ich stupeň „udržateľnej závislosti od trhu“. Napríklad múzeá sú na svojom prístupnom trhu obmedzené, keďže požadujú fyzickú dochádzku, čím majú menšiu schopnosť spoliehať sa len na vlastný príjem.

2.2.2 Akciové a dlhové financovanie

Hoci vlastné príjmy a dotácie sú často najdôležitejšími zdrojmi financovania CCS, nie vždy postačujú na uspokojenie všetkých finančných potrieb. Niekedy je potrebné dočasne si požičať prostriedky od tretích strán na financovanie projektov, investícií alebo svojho rastu. Výmenou za poskytnutie peňazí môže finančník dostať úrok (dlhové financovanie) alebo byť odmenený vo forme akcií, ktoré môže časom predať alebo sa rozhodne si ich ponechať (kapitálové financovanie). Takýmto finančníkom môže byť tradičná finančná inštitúcia, poskytovateľ mikroúverov, obchodný anjel, rizikový kapitalista, jednotlivec (takzvaná „rodina, priatelia, fanúšikovia a blázni“ – 4F) alebo dokonca vláda.

V porovnaní s inými sektormi nie je CCS nevyhnutne slabá z hľadiska ziskovosti alebo finančného zdravia. Napriek tomu pretrváva nedôvera medzi súkromnými poskytovateľmi financií a finančným prístupom niektorých spoločností CCS vzhľadom na ich špecifiká, ktoré mnohí potenciálni veritelia alebo investori nepoznajú. Existuje mnoho charakteristík CCS, pred ktorými sú tradičné úverové inštitúcie obozretné. Po prvé, CCS sa vyznačuje vysokým výskytom malých podnikov a mikropodnikov spolu so silným zastúpením individuálnych podnikateľov a pracovníkov na voľnej nohe. Dôsledkom čoho sú mnohé z problémov spôsobené prístupom k financovaniu, s ktorými sa stretávajú MSP. Sú to napríklad ťažkosti pri získavaní záruk solventnosti, obzvlášť akútnej v oblasti CCS. Po druhé, CCS vyrába tovary, ktoré sú svojou podstatou kreatívne alebo symbolické. A tie sú z hľadiska určenia hodnoty často subjektívne ohodnotené a čelia tak vysokej úrovni neistoty. Po tretie, projektová povaha mnohých kreatívnych podnikov tiež obmedzuje ich

schopnosť získať prístup k súkromným financiám. V dôsledku toho sú vysoká miera neistoty a vnímané riziká investícií do CCS kľúčovými prekážkami pre súkromných investorov, ktorí hľadajú rýchlu alebo nízkorizikovú návratnosť investícií.

Ďalej, keďže CCS sa vo veľkej miere spolieha na nehmotné aktíva, môže byť ťažké určiť objektívnu trhovú hodnotu aktív firmy. Spoločnosti CCS sa často vyznačujú tým, že majú málo alebo dokonca žiadne hmotné aktíva, pričom sa spoliehajú výlučne na hodnotu svojho duševného vlastníctva a tvorivých schopností. Práva duševného vlastníctva (IP) sú dôležitými aktívami, pretože môžu zvýšiť hodnotu aktív spoločnosti. Zákon IP existuje na ochranu tvorcov. Pokrýva oblasti autorských práv a zákon o ochranných známkach a patentoch. Pochopenie a ocenenie týchto aktív môže spoločnosti pomôcť vyjednať prístup k úveru alebo iným formám financovania a pomôcť si zabezpečiť lepšie podmienky pre toto financovanie. V poslednej dobe sa IP používa ako kolaterál v CCS, hoci to nemožno považovať za všeobecnú prax. Napriek vzniku novej ekonomiky nehmotného majetku stále existuje rozpor medzi zákonmi o zabezpečených financiách a právom duševného vlastníctva, čo robí duševné vlastníctvo nevhodným na použitie ako kolaterál.

Táto neschopnosť poskytnúť (hmotnú) záruku na zabezpečenie rizika pôžičiek má významné dôsledky na schopnosť firiem CCS úspešne žiadať o financovanie prostredníctvom formálnych kanálov. Prieskum Európskej komisie o financovaní CCS z roku 2013 zistil, že otázky obchodného modelu sú kľúčovou prekážkou financovania pre mnohé firmy CCS, „keďže obchodné modely CCS sa často nezhodujú s tradičnými finančnými produktmi, ktoré ponúkajú všeobecné banky.

Vzhľadom na ťažkosti, ktorým čelia mnohé kultúrne a kreatívne podniky pri prístupe k vlastnému a dlhovému financovaniu, vlády čoraz viac preberajú úlohu súkromného sektora pri financovaní CCS prostredníctvom dlhového a kapitálového financovania. Napríklad investičný program Creative England v Spojenom kráľovstve ponúka počiatočné pôžičky a navýšenie kapitálu výlučne na podnikanie v kreatívnom priemysle. Hodnotenie ich investičného portfólia v rokoch 2012 – 2017 ukázalo, že na každý 1 GBP investície verejného sektora sa zmobilizovalo 4 GBP externého kapitálu a väčšina bola zo súkromných komerčných zdrojov.

Okrem toho existuje rastúci trend v investíciách so sociálnym dopadom a rizikovej filantropii, ktorá výslovne hľadá investície, tak aby popri finančnej návratnosti generovali vysokú spoločenskú návratnosť. Hlavným cieľom dopadového investovania je zabezpečiť

návratnosť investícií a zároveň mať pozitívny vplyv na spoločnosť pomocou tradičných investičných modelov zabezpečujúcich finančnú podporu podnikov so sociálnymi cieľmi. Výskum od Rockefeller Philanthropy Advisors (RPA) identifikoval 107 investičných fondov so sociálnym dopadom, ktoré predstavujú odhadom 60 miliárd USD, ktoré boli aktívne v kreatívnej ekonomike (hoci ich definícia kreatívnej ekonomiky zahŕňa aj sektory ako sociálne a udržateľné potraviny).

Riziková filantropia je forma financovania, pri ktorej sa finančná aj nefinančná podpora spája s cieľom vytvoriť silnejšie organizácie „investorov“, aby mohli zvýšiť svoj sociálny vplyv. Tento prístup môže pokryť celé spektrum finančných nástrojov (granty, dlhy, vlastný kapitál...) ako aj nefinančných nástrojov (poradenstvo, koučing a obchodný mentoring, prístup k sieťam, finančný manažment, fundraising a príjmová stratégia, manažment). Zatiaľ čo vládne granty a súkromná filantropia sa zvyčajne zameriavajú na krátkodobé financovanie špecifických projektov, sociálne dopadové investície a „venture filantropia“ sa vo všeobecnosti zameriava skôr na dlhodobé ciele a podporu rozvoja schopností na organizačnej úrovni.

2.3 Vplyv COVID-19 na financovanie CCS

CCS boli niektoré z najviac postihnutých sektorov pandémie COVID-19. Ako bolo uvedené v predchádzajúcich kapitolách, sektory odkázané na mieste konania (ako sú múzeá, divadelné umenie, živá hudba, festivaly, kino atď.) patrili medzi najviac zasiahnuté opatreniami sociálneho dištancovania. Prudký pokles tržieb ohrozil ich finančnú udržateľnosť a vyústil do zníženia miezd a prepúšťania s dôsledkami pre hodnotový reťazec ich dodávateľov z kreatívnych aj netvorivých sektorov.

Reakciou bolo, že vlády na celom svete ponúkli rôzne balíky pomoci zamerané na CCS. Patria sem granty a dotácie pre sektory kultúry, pre individuálnych umelcov, kompenzácia strát, poskytovanie pôžičiek a záruk a investičné stimuly. Financovanie zamerané špecificky na kultúrne a kreatívne sektory bolo zahrnuté v balíkoch núdzovej pomoci v mnohých krajinách, pričom niektoré vlády vyčlenili rozpočet pre celý kultúrny sektor a iné špecifikovali konkrétne sumy, ktoré sa majú prideliť pododvetviam, ako je hudba, kino, múzeá a vydavateľský priemysel. Okrem toho niekoľko krajín zaviedlo celý rad opatrení na kompenzáciu skutočných alebo potenciálnych strát, ktoré firmám CCS vzniknú v dôsledku zablokovania COVID-19. Ide o systémy úhrad, ktoré sú osobitne

prospešné pre kultúrne a kreatívne sektory a jednotlivcov, ktorí prišli o príjem v dôsledku zrušenej činnosti.

Regióny a mestá tiež vyčlenili špecifické rozpočty pre svoje kultúrne sektory. Napríklad región hlavného mesta Brusel zriadil núdzový fond vo výške 8,4 milióna EUR zameraný špeciálne na sektor kultúry. Pridelila tiež fond vo výške 5 miliónov EUR na poskytnutie 1 500 EUR jednotlivým kultúrnym a kreatívnym pracovníkom, ktorí nemôžu využívať iné formy podpory. Mesto Soul (Kórea) nasmerovalo podporu špeciálne pre umelcov a pracovníkov v CCS vytvorením troch rôznych fondov núdzovej podpory pre umenie. Zameriavajú sa na umelcov, umelecké spoločnosti, plánovačov, umeleckých pedagógov a nezávislých pracovníkov. Mesto tak poskytlo pracovníkom CCS ekonomickú úľavu, čím prekonal rôznorodý a netradičný charakter zamestnania v týchto odvetviach. Regionálna podpora smerovala aj do niektorých ťažko zasiahnutých sektorov. Napríklad ministerstvo kultúry Katalánska (Španielsko) poskytlo takmer 4 milióny EUR na nákup kníh knižniciam, aby tiež pomohli minimalizovať vplyv COVID-19 na knižný sektor.

Tieto balíčky núdzovej podpory boli počas pandémie záchranným lanom pre mnohé kultúrne organizácie a kreatívne podniky. Dôkazy zo Spojeného kráľovstva naznačujú, že viac ako 85 % kreatívnych podnikov v Spojenom kráľovstve dostalo v roku 2020 nejakú formu vládnej podpory súvisiacej s pandemiou, pričom približne 70 % múzeí, knižníc a galérií a približne 30 % organizácií v oblasti hudby, vizuálneho umenia a scénického umenia čerpalo osobitné financovanie „kultúrnej obnovy“. Značný počet firiem, ktoré sa zúčastnili prieskumu, však naznačil potrebu ďalšej podpory a nedostatočnú finančnú schopnosť investovať vlastnými schopnosťami do kľúčových obchodných aktivít. Podobne prieskum uskutočnený spoločnosťou America for the Arts medzi umelcami a kreatívnymi organizáciami v Spojených štátoch zistil, že približne 70 % respondentov, ktorí utrpeli stratu príjmu v dôsledku pandémie, plánovalo požiadať o vládnú podporu na kompenzáciu svojich strát.

3 Medzinárodné fondy na podporu kultúry

Sektor kultúry Organizácia Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru (UNESCO) prostredníctvom svojich dohovorov a programov spravuje niekoľko medzinárodných fondov, ktoré sú zamerané na podporu kultúry, ochranu kultúrneho dedičstva a podporu kreativity rôznymi spôsobmi. Každý fond má osobitný rozsah pôsobnosti a režim poskytovania príspevkov alebo predkladania žiadostí o podporu. Financované aktivity vytvárajú pozitívne zmeny pre miestne komunity a rozvojové krajiny a prispievajú k udržateľnému rozvoju, ktorý je sociálny aj ekonomický. Príspevky do týchto fondov majú povinný alebo dobrovoľný charakter a pochádzajú od vlád, jednotlivcov alebo verejného a súkromného sektora.⁶

3.1 Medzinárodný fond pre kultúrnu rozmanitosť

Medzinárodný fond pre kultúrnu rozmanitosť (IFCD) je jedným z mála fondov Organizácie Spojených národov (OSN), ktorý podporuje umelecké a kultúrne subjekty, vládne inštitúcie i mimovládne organizácie v krajinách globálneho Juhu s cieľom rozvíjať silnejšie kultúrne a kreatívne odvetvia (CCS) vo svojich krajinách. Financuje inovatívne projekty na celom svete v oblasti kinematografie, divadelného umenia, vizuálneho umenia a mediálneho umenia, ako aj dizajnu, hudby a vydavateľstva. Buduje tak trvalú zmenu, aby sa každý mohol vyjadrovať a tešiť z rozmanitých kultúrnych prejavov. Investuje do ľudí, ktorí by inak nemali možnosť zvyšovať svoje zručnosti a rozširovať svoje siete. Cieľom je podporovať komunity pri budovaní prosperujúcich kultúrnych a kreatívnych odvetví.⁷

3.2 Fond nehmotného kultúrneho dedičstva

Fond nehmotného kultúrneho dedičstva, zriadený Dohovorom na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva z roku 2003, v podstate poskytuje pomoc zmluvným štátom v ich úsilí o ochranu.

⁶ UNESCO. (2024). Protecting Our Heritage and Fostering Creativity [elektronický zdroj]. [cit. 30-03-2024]. Dostupné na: <https://en.unesco.org/protecting-our-heritage-and-fostering-creativity/international-funds-supporting-culture>

⁷ UNESCO. (2024). International Fund for Cultural Diversity [elektronický zdroj]. [cit. 30-03-2024]. Dostupné na: <https://www.unesco.org/creativity/en/international-fund-cultural-diversity>

V článku 7 písm. c) dohovoru sa od výboru požaduje, aby „pripravil a predložil valnému zhromaždeniu na schválenie návrh plánu využívania zdrojov Fondu nehmotného kultúrneho dedičstva“. V dohovore sa ďalej stanovuje, že výbor o použití prostriedkov fondu „rozhoduje na základe usmernení stanovených valným zhromaždením“. Tieto usmernenia prijalo Valné zhromaždenie zmluvných štátov na svojom druhom zasadnutí v roku 2008.

Valné zhromaždenie schválilo plán použitia prostriedkov fondu na obdobie od 1. januára 2022 do 31. decembra 2023 v orientačnej výške 8,7 milióna USD.

Štáty, ktoré ratifikovali dohovor, každoročne **povinne prispievajú** do pravidelného rozpočtu UNESCO sumou zodpovedajúcou 1 % ich príspevku.

Dobrovoľné doplnkové príspevky môžu poskytovať nielen štáty, ale aj akýkoľvek iný darca vrátane verejných alebo súkromných organizácií a jednotlivcov. Tieto príspevky môžu byť vyčlenené na konkrétne účely, ktoré podliehajú schváleniu medzivládny výborom na podporu projektov. O týchto účeloch sú štáty vyzvané, aby informovali sekretariát prostredníctvom listu o zámere najmenej tri mesiace pred zasadnutím výboru, na ktorom sa bude ich návrh posudzovať.

Neobmedzené dobrovoľné príspevky, použité v súlade s plánom použitia zdrojov fondu, ktorý každé dva roky schvaľuje valné zhromaždenie zmluvných štátov.⁸

3.3 Fond svetového dedičstva

Fond na ochranu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva výnimočnej univerzálnej hodnoty, nazývaný tiež "Fond svetového dedičstva", bol založený v roku 1977 na základe článku 15 Dohovoru o svetovom dedičstve.

Výbor pre svetové dedičstvo rozhoduje o výške rozpočtu tohto fondu, ako aj o jeho použití. Fond svetového dedičstva disponuje na dvojročné obdobie 2024 - 2025 sumou 5,8 milióna dolárov plus 0,4 milióna dolárov určenou na núdzovú pomoc.⁹

⁸ UNESCO. (2024). The Intangible Cultural Heritage Fund. [elektronický zdroj]. [cit. 30-03-2024]. Dostupné na: <https://ich.unesco.org/en/intangible-cultural-heritage-fund-00816>

⁹ UNESCO. (2024). World Heritage Fund. [elektronický zdroj]. [cit. 30-03-2024]. Dostupné na: <https://whc.unesco.org/en/world-heritage-fund/>

Finančné zdroje Fondu svetového dedičstva pozostávajú predovšetkým z príspevkov, ktoré platia zmluvné štáty, t. j. krajiny, ktoré ratifikovali Dohovor o svetovom dedičstve.

Tieto zdroje dopĺňajú rôzne druhy dobrovoľných príspevkov, ktoré poskytujú vlády, nadácie, súkromný sektor alebo široká verejnosť.

Pri ratifikácii Dohovoru o ochrane svetového dedičstva sa zmluvné štáty zaväzujú pravidelne platiť povinné alebo dobrovoľné príspevky do Fondu svetového dedičstva. Ide o takzvané vymerané príspevky platené zmluvnými štátmi.

Výbor pre svetové dedičstvo zasadá raz ročne a tvorí ho 21 zástupcov zmluvných štátov dohovoru, ktorých volí ich valné zhromaždenie.

Je zodpovedný za implementáciu Dohovoru o svetovom dedičstve, definuje použitie Fondu svetového dedičstva a na základe žiadostí zmluvných štátov prideluje finančnú pomoc. Má konečné slovo pri rozhodovaní o tom, či bude objekt zapísaný do Zoznamu svetového dedičstva. Skúma správy o stave zachovania zapísaných hodnôt a žiada zmluvné štáty, aby prijali opatrenia v prípade, že sa s hodnotami riadne nehospodári. Rozhoduje tiež o zápise alebo vymazaní nehnuteľností zo Zoznamu svetového dedičstva v ohrození.¹⁰

3.4 Fond Medzivládneho výboru na podporu návratu kultúrnych statkov do krajín ich pôvodu alebo ich reštitúcie v prípade nezákonného privlastnenia

Nezákonné obchodovanie s kultúrnymi hodnotami bude pokračovať dovtedy, kým po nich bude dopyt. Preto je čoraz viac potrebné, aby zmluvné štáty účinne vykonávali dohovor z roku 1970 na vnútroštátnej úrovni. Na treťom zasadnutí štátov (2015), sa vytvoril Fond pre Dohovor z roku 1970 s cieľom riešiť naliehavú potrebu posilniť činnosť dohovoru.

Cieľom tohto fondu je podporovať štáty v ich úsilí účinne bojovať proti nezákonnému obchodovaniu s kultúrnymi hodnotami. Z fondu sa realizuje budovanie kapacít, informovanosť a komunikáciu, inventarizačné práce a monitorovanie aukčných

¹⁰ UNESCO. (2024). The World Heritage Committee. [elektronický zdroj]. [cit. 30-03-2024]. Dostupné na: <https://whc.unesco.org/en/committee/>

domov. Tento fond sa využíva aj na to, aby sa zástupcovia rozvojových krajín mohli zúčastňovať na zasadnutiach stretnutia zmluvných štátov a jeho pomocného výboru.¹¹

3.4.1 Fond výboru "Návrat a reštitúcia"

Obmedzené zdroje sú naďalej významnou prekážkou pri realizácii účinnej stratégie proti rozptylu kultúrnych hodnôt spôsobené nezákonným obchodovaním.

Rezolúciou č. 27 z 30. zasadnutia Generálnej konferencie UNESCO bol zriadený "Fond Medzivládneho výboru na podporu návratu kultúrnych statkov do krajín ich pôvodu alebo ich reštitúcie v prípade nezákonného privlastnenia. Cieľom tohto fondu je podporovať členské štáty v ich úsilí na boj proti nedovolenému obchodovaniu s kultúrnymi hodnotami, najmä pokiaľ ide o overovanie kultúrnych predmetov odborníkmi, ich preprava, nákladov na poistenie, či zriadenie zariadení na ich riadne vystavenie. Nemenej dôležitá je aj odborná príprava odborníkov z múzeí z krajín pôvodu kultúrnych hodnôt.

3.5 Fond na ochranu kultúrneho majetku v prípade ozbrojeného konfliktu

Fond poskytuje finančnú pomoc na prípravné opatrenia, ktoré sa majú prijať v čase mieru. Rovnako poskytuje aj pomoc na opatrenia na ochranu kultúrnych statkov počas ozbrojených konfliktov podľa rozhodnutia Výboru na ochranu kultúrnych statkov v prípade ozbrojeného konfliktu.

3.6 Medzinárodný fond na podporu kultúry

Medzinárodný fond na podporu kultúry (IFPC) bol založený Generálnou konferenciou UNESCO v roku 1974. Cieľom IFPC je podporovať tvorivosť umelcov a tvorcov, verejných orgánov a mimovládnych organizácií. Dbá sa na medzinárodnú a regionálnu spoluprácu prostredníctvom kultúrnych a umeleckých projektov. V súlade s globálnou agendou OSN pre udržateľný rozvoj do roku 2030 sa poukazuje na prínos kultúry a tvorivosti k udržateľnému rozvoju v členských štátoch UNESCO.

¹¹ UNESCO. (2024). Fight Illicit Trafficking (1970 Convention). [elektronický zdroj]. [cit. 30-03-2024]. Dostupné na: <https://en.unesco.org/fighttrafficking/funds>

Od roku 2018 členské štáty UNESCO iniciovali hĺbkovú reflexiu s cieľom lepšie zosúladiť ciele fondu s Agendou OSN pre udržateľný rozvoj 2030 a jej 17 cieľmi udržateľného rozvoja. Táto úvaha viedla k prijatiu revidovaného štatútu fondu.¹²

¹² UNESCO. (2024). International Fund for the Promotion of Culture (IFPC). [elektronický zdroj]. [cit. 30-03-2024]. Dostupné na: <https://en.unesco.org/culture-development/ifpc>

4. Fond na podporu umenia

Na základe zákona NR SR č. 284/2014 Z. z. v znení neskorších noviel a predpisov vznikla verejnoprávna inštitúcia zaisťujúca podporu kultúry, kreatívneho priemyslu a umeleckých aktivít. Dotačný systém MK SR je z veľkej časti nahradený fondmi, pričom je nezávislý od ústredných orgánov štátnej správy. Hlavnou úlohou fondu je podpora takzvanej „živej“ kultúry a umenia. Finančné prostriedky sú väčšinou poskytované na vytváranie, šírenie a predstavenie umeleckých diel; na podporu vzdelávania v oblastiach kultúry, umenia a kreatívneho priemyslu; medzinárodnú spoluprácu; podporu štipendií pre osoby, ktoré sa zúčastňujú svojou tvorivosťou, alebo výskumom na rozvoji umenia a kultúry.

Na realizáciu projektov poskytuje fond finančné prostriedky. Zákon presne vymedzuje čo spadá pod pojem projekt.

Pod pojmom projekt rozumieme tvorbu, realizáciu a verejnú prezentáciu umeleckých diel. Ide najmä o divadelnú, dramatickú, hudobnodramatickú, pantomimickú, choreografickú, tanečnú, hudobnú, o slovenské diela a dielo výtvarného umenia. Zákon okrem podpory divadelnej a dramatickej tvorby podporuje aj kreatívne realizácie umeleckých diel alebo folklórnych diel ako je spev, tanec, hranie, recitácia, alebo iné spôsoby. Medzi podporované projekty môžeme zaradiť pravidelne sa opakujúce a neopakujúce publikácie, verejnú prezentáciu, alebo publikáciu umeleckých úvah. Ako aj tvorbu a šírenie zvukovo-obrazového, alebo zvukového záznamu, tvorbu prehliadok, kultúrneho podujatia, súťaží, festivalov a podobných činností s celoslovenským významom. K projektom patrí aj zaplatenie členského príspevku uchádzača, smerujúceho do medzinárodnej organizácie vykonávajúcej svoju činnosť v umení, kultúre, kreatívneho priemyslu, presun osôb pôsobiacich v kultúre, medzinárodná spolupráca v kultúre, umení, a kreatívneho priemyslu. Zahraničná propagácia slovenských aktivít ako je umenie, kultúra a kreatívny priemysel tiež patri do programov, ktoré sú podporované. Zákon nevyklučuje podporu financovania projektov, ktoré nadobudli finančné prostriedky od medzinárodných subjektov. V tom prípade, ak je ich vykonávanie v súlade s cieľmi Európskej únie a dajú sa pokladať za významné.

1. augusta 2016 sa Fond na podporu umenia stal členom Medzinárodnej federácie umeleckých rád a kultúrnych agentúr IFACCA (International Federation of Arts Councils and Cultures).¹³

4.1 Umenie

Hlavným cieľom je podpora, prezentácia tvorby a šírenie profesionálneho umenia, ktoré sa uskutočňuje pôvodne na území Slovenskej republiky. Ide o podporu divadla, tanca, hudby, vizuálneho umenia, literatúry a medziodborových umeleckých aktivít. V programe určenom pre medzinárodnú prezentáciu a mobilitu je podpora stanovená pre oblasť medzinárodnej prezentácie, spolupráce a mobility pre všetky oblasti umenia.

Podmienky podpory

Oprávnení uchádzači v programe môžu predložiť akíkoľvek počet žiadostí o dotáciu. Pričom maximálna výška príspevku na jedného uchádzača je 200 000 EUR.

Program nepodporuje

Program podpory má presne stanovené podmienky, za ktorých projekt môže byť podporený a naopak, za akých podmienok projekt musí byť zamietnutý. Do oblasti, ktoré sú vylúčené patria aktivity z oblasti priemyslu, audiovizuálnej kultúry, gastronómie, cestovného ruchu a neprofesionálnej umeleckej tvorby. Ďalšími aktivitami, ktoré sú vylúčené z podpory sú voľnočasové aktivity, kultúrno-osvetové činnosti, športové podujatia (vrátane športového tanca) a mnoho ďalších aktivít.

Neoprávnený žiadatelia sú rozpočtové alebo príspevkové organizácie zriadené Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky a orgánov ústrednej štátnej správy. Tieto organizácie nemajú nárok na podporu pomocou tretích osôb, ako sú občianske združenia, nadácie a ani pomocou fyzických osôb. Týka sa to projektov v ktorých vystupujú ako hlavný realizátor alebo organizátor.

Rozpočtová, alebo príspevková organizácia, ktorá je zriadená MK SR môže figurovať iba ako usporiadateľ podujatia. Ak sa zistí porušenie niektorého z bodov, bude takáto žiadosť vylúčená z formálneho dôvodu.

¹³ Fond na podporu umenia. (2021). Fond. [elektronický zdroj]. [cit. 16-03-2024]. Dostupné na: <https://www.fpu.sk/sk/fond/>

Ak verejné vysoké školy nevystupujú v žiadosti ako oprávnený žiadateľ, v tom prípade nemajú nárok na prijímanie dotácií pomocou fyzických, alebo tretích osôb. Fond má nárok na vrátenie dotácií v prípade ak dôjde k porušeniu nariadení¹⁴.

Vyššie v práci už bolo spomenuté, že kultúra vo svojej pôsobnosti podporuje viacero kultúrnych odvetví ako napríklad **Tanec**, ktorého podpora je zameraná na profesionálny tanec, pohybové divadlo, pantomímu, s cieľom neprestajného rozvoja a vytvárania nových tanečných foriem.

Podpora zameraná na **hudbu** je podpora, ktorá podporuje nové hudobné umenie a aktívne sa zapája do podpory už existujúcej produkcie.

Medzi podporované oblasti umenia patrí aj **Vizuálne umenie**. Hlavným cieľom podpory je fotografovanie, úžitkové umenie, grafický, produktový a textilný dizajn, architektúra a ďalšie alternatívne formy. Do tejto oblasti patria diela, ktoré sa vytvárajú z rozličných druhov materiálov ako je napríklad textil (tkanie, vyšívanie...), keramika (modelárstvo...), sklo (fúkanie, ťahanie...), kov (zváranie, cizelovanie – rytie...), kameň (rezanie, sekание...), drevo (morenie, ohýbanie...), smalt, koža (tvarovanie, farbenie...) a papier (strihanie, trhanie, lepenie...).

V rámci **literatúry**, ktorá je súčasťou umenia je podporované uskutočňovanie prekladov, vydávanie literatúry pre deti a mládež v rôznych formách (tlačová, elektronická), na slovenskú umeleckú literatúru a mnoho ďalších. V tomto programe je preklad slovenských autorov do iných jazykov, ktoré sa môžu vydávať v zahraničí. Určite nie na poslednom mieste je podpora nových aktivít v oblasti literatúry.

Podpora, ktorá je smerujúca do oblasti **Medziodborových aktivít** a je zameraná na medziodborovú aktivitu ako sú napr. zhotovovanie, vydávanie audio kníh, vzdelávanie a výskum aktivity v multimediálnych dielach a podobne. Ide teda o podporu viacerých druhov umeleckých aktivít.

Jedna z posledných oblastí, ktoré podporuje NR SR je oblasť **Digitálnej hry**. Ktojej zameranie je podpora na tvorbu a prezentáciu digitálnych hier. Tu finančné prostriedky smerujú nezávislým, alebo začínajúcim tvorcom na podporu projektov smerujúcich k

¹⁴ Fond na podporu umenia. (2021). 1Umenie. [elektronický zdroj]. [cit. 16-03-2024]. Dostupné na: <https://www.fpu.sk/sk/program/umenie/>

inováciám, experimentom a vzdelávaníu v problematike vizualizácie a estetickej kvalite diel.

Z dôvodu rozsiahlej problematiky sa bližšie budeme venovať programu Divadlo.

4.2.1 Divadlo

V tomto programe sa podporuje profesionálne kultúrno-dramatické divadlo, bábkové divadlo a iné formy divadla. Hlavným cieľom sú nové umelecké formy nekomerčnej podoby.

4.2.1.1 Tvorba javiskového diela - divadlo (ŠTIPENDIUM)

Štipendium je jedna z foriem podpory, ktorá je určená pre dramaturgov, režisérov, alebo tvorcov, ktorí pôsobia v divadle. Podpora je určená na zhotovenie adaptácií, umeleckých prekladov divadelných hier, predlôh a pod.

Podpora musí byť viazaná na produkciu javiskového diela. Na naštudovanie interpretácií, alebo na tvorbu častí divadelného predstavenia nie je podpora určená.

Bežné (A) štipendium je určené na umeleckú tvorbu pre etablovaných umelcov, ktorí pôsobia v Slovenskej republike, alebo v zahraničí a aktívne sa na nej zúčastňujú. Bežné štipendium je štipendium ktoré podporuje tvorivú činnosť umelcov.

Ak odborná komisia zhodnotí žiadosť tak, že nespĺňa požiadavky kategórii (A) štipendia, žiadosť nebude podporená.

(B) štipendium na tvorbu je určené pre mladých/ začínajúcich umelcov, najčastejšie sú to absolventi škôl. Štipendium slúži na etablovanie umelca na domácu divadelnú scénu, alebo pre umelcov, ktorí sa dlhšiu dobu nevenovali umeleckej tvorbe.

Štipendium typu B sa dá udeliť najviac dvakrát v priebehu rokov a to na rôzne projekty. Žiadateľ, ktorý podáva druhú žiadosť, je povinný predložiť správu o plnení resp. realizácií predchádzajúceho štipendia typu B. Samozrejme toto nariadenie platí za predpokladu, že prvý projekt nie je ukončený. Druhá žiadosť nesmie zahŕňať tie isté prvky ako prvá žiadosť o štipendium B.

V rámci štruktúr podpornej činnosti môžu žiadatelia o štipendium podať v priebehu roku iba jednu žiadosť na podporu tvorby, výskumu a odboru reflexie. Ak žiadateľ požiada o viacej štipendií, fond bude brať do úvahy iba ten prvý.

Ak sa komisia rozhodne žiadosť schváliť, môže výšku štipendia znížiť maximálne o 40 %. Ak komisia príde k záveru, že požadovaná suma nie je adekvátne k rozsahu a náročnosti projektu, návrh zamietne.

Žiadateľ môže byť iba fyzická osoba ktorá je daňovým rezidentom Slovenskej republiky. V prípade, že sa na projekte zúčastní viacej osôb, žiadosť musí podať osoba ktorá bola iniciátorom projektu alebo projekt realizuje.¹⁵

4.2.1.2 Uvedenie javiskového diela – nezávislé divadlá (DOTÁCIA)

Podpora je daná pre profesionálne divadelné zoskupenie na naštudovanie, tvorbu, a pre zahranié javiskového diela, ktoré sa musí verejne prezentovať v divadelnej sezóne 2024/2025. V súčasťi projektu uvádzania javiskového diela môžeme pridať aj tri ďalšie verejné uvedenia ktoré budú prezentované po prvej premiére javiskového diela. Podporu je možné použiť na vydanie odbornej publikácie, ktorá sa viaže k uvedeniu javiskového diela, vzdelávaciu aktivitu, na vytvorenie audiovizuálneho či zvukového záznamu alebo, na náklady ktoré sú spojené s účasťou zahraničných a slovenských tvorcov.

Podpora činnosti nie je daná pre neprofesionálne zoskupenia, individuálne reprízy javiskového diela, pre javiskové diela, ktoré sa uvádzajú jedine online formou, tak isto i pre divadelné zoskupenie, v ktorom vecní výstup projektu realizujú zväčša neprofesionálni interpreti.

Opodstatnený žiadatelia:

Žiadateľ (príjemca) podpory musí byť fyzickou osobou (živnostník), právnickou osobou oprávnenou na podnikanie, neziskovou organizáciou, občianskym združením, nadáciou, záujmovým združením právnických osôb, alebo neinvestičným fondom. V

¹⁵ Fond na podporu umenia. (2021). 1.1.1 Tvorba javiskového diela – divadlo. [elektronický zdroj]. [cit. 16-03-2024]. Dostupné na: <https://www.fpu.sk/sk/podpora/1-1-1-tvorba-javiskoveho-diela-divadlo/>

prípade, že žiadateľ nespĺňa ani jednu z nasledujúcich právnych foriem, bude mu podpora zamietnutá.¹⁶

Výška minimálnej podpory a požiadanej sumy na jeden projekt je 3 000 EUR, a maximálne na jeden projekt je 65 000 EUR. Povinná spoluúčasť je 5 % z projektového rozpočtu. Dotačný systém hovorí, že najskorší termín kedy má začať realizácia projektu je 1.7.2024. Maximálna doba realizácie je 30.6.2025. Tento druhý dátum je predĺžený do termínu predloženia vyúčtovania.

4.2.1.3 Tvorba a uvedenie javiskového diela – zriaďované divadlá (DOTÁCIA)

Podpora je daná na vznik adaptácie, predlohy, alebo prekladu pre naštudovanie a zahranie javiskového diela, ktoré sa musí verejne prezentovať v divadelnej sezóne 2024/2025. Podpora sa prioritne určí na inovatívne projekty, ktoré prekračujú rámec štandardných repertoárov zriaďovaných divadiel. Podpora sa tiež môže použiť na vydanie odbornej publikácie vzťahujúcej sa k uvedenému javiskovému dielu, na vzdelávaciu aktivitu, na vytvorenie audiovizuálnych či zvukových záznamov, ako i na náklady, ktoré sú spojené s účasťou zahraničných a slovenských tvorcov.

Podpora činnosti v danom podprograme nie je daná pre neprofesionálne zoskupenia a individuálne reprízy javiskového diela. Podpora sa nemôže použiť na napísanie divadelnej hry.

Žiadateľ si v danom podprograme môže požiadať maximálne o pridelenie troch žiadostí o finančné prostriedky.

Opodstatnený žiadatelia:

Žiadateľ (príjemca) podpory musí byť príspevková, alebo rozpočtová organizácia, nadácia, alebo neinvestičný fond založený vyšším územným celkom (VÚC) alebo obcou. V

¹⁶ Fond na podporu umenia. (2021). 1.1.2 Uvedenie javiskového diela – nezávislé divadlá. [elektronický zdroj]. [cit. 16-03-2024]. Dostupné na: <https://www.fpu.sk/sk/podpora/1-2-3-prehliadky-festivaly-sutaze-koncerty-tanec-2/>

prípade, že žiadateľ nespĺňa ani jednu z nasledujúcich právnych foriem podpora mu bude zamietnutá¹⁷.

Výška minimálnej podpory a požiadanej sumy na jeden projekt je 2 000 EUR, a maximálne na jeden projekt je 60 000 EUR. Povinná spoluúčasť je 20 % z projektového rozpočtu. Dotačný systém hovorí, že najskorší termín kedy má začať realizácia projektu je 1.7.2024. Maximálna doba realizácie je 30.6.2025. Tento druhý dátum je predĺžený do termínu predloženia vyúčtovania.

4.2.1.4 Prehliadky, festivaly, súťaže - divadlo (DOTÁCIA)

V tomto danom podprograme je pomoc určená pre usporiadateľov festivalov, prehliadok, súťaží s medzinárodným, alebo celoslovenským významom spolu s aktivitami priamo súvisiacimi s týmto podujatím. A to s nákladmi súvisiacimi s realizáciou odborných materiálov, podujatí, ako i s nákladmi spojenými s účasťou zahraničných a slovenských tvorcov. Podporná činnosť v danom podprograme nepatrí pre neprofesionálne zoskupenia.

Za prehliadku/festival sa pokladá nesúťažné, alebo súťažné podujatie, ktoré je zamerané na konfrontáciu, alebo prezentáciu umeleckého výsledku dosiahnutého v oblastiach profesionálneho divadelného umenia, ktoré je určené pre verejnosť. Uskutočňuje sa väčšinou v pravidelnom intervale (napr.: štvrťročných, ročných, dvojročných), obyčajne v rovnakých časových obdobiach.

Kandidáti sú takisto povinný v žiadostiach popísať dramaturgické plány podujatia, kde špecifikujú štruktúru podujatia, kde je povinný údaj dramaturgická rada podujatia a dramaturg podujatia. Tiež sú povinný uvádzať zoznam všetkých oslovených, alebo dohodnutých umeleckých účinkujúcich, ktorí sa zúčastňujú na projekte. Ak ešte žiadatelia neoslovili konkrétneho účinkujúceho, musia to zreteľne uviesť. V opačnom prípade musí fond pristúpiť k tejto žiadosti ako ku klamlivej a je možné ju vyradiť pre formálne dôvody.

V prípade, že odborná komisia odporučí žiadosť podporiť, má právo znížiť požadovanú vyplácanú sumu maximálne do hodnoty 50 %.

¹⁷ Fond na podporu umenia. (2021). 1.1.3 Tvorba a uvedenie javiskového diela – zriaďované divadlá. [elektronický zdroj]. [cit. 16-03-2024]. Dostupné na: <https://www.fpu.sk/sk/podpora/1-2-5-d-medzinarodne-mobility-a-prezentacie-tanec/>

Opodstatnení žiadatelia:

Žiadateľ (príjemca) podpory musí byť buď fyzickou osobou (živnostník), právnickou osobou oprávnenou na podnikanie, neziskovou organizáciou poskytujúcou všeobecné prospešné služby, občianskym združením, nadáciou, záujmovým združením právnických osôb, alebo neinvestičným fondom. Žiadateľ môže byť obec, VÚC, príspevková, alebo rozpočtová organizácia, založená VÚC, alebo obcou. V prípade, že žiadateľ nespĺňa ani jednu z nasledujúcich právnych foriem podpora mu bude zamietnutá.¹⁸

Výška minimálnej podpory a požiadanej sumy na jeden projekt je 2 000 EUR, a maximálne na jeden projekt je 60 000 EUR. Povinná spoluúčasť je 10 % z projektového rozpočtu. Dotačný systém hovorí, že najskorší termín kedy má začať realizácia projektu je 1.1.2024. Maximálna doba realizácie je do 31.12.2024. Tento druhý dátum je predĺžený do termínu predloženia vyúčtovania.

4.2.1.5 Aktivity nezávislých divadiel, divadelných zoskupení a organizácií (DOTÁCIA)

Podpora je určená pre projekty nekomerčných subjektov, ktoré pôsobia v oblasti profesionálnych divadelných umení, kde patria divadelné organizácie, zoskupenia alebo nezávislé divadlá. Zámer musí obsahovať množstvo umeleckých podujatí a aktivít, kde patria hlavne: naštudovanie, tvorba a uvádzanie nových javiskových diel, ich reprízovanie, tiež aj naštudovanie, tvorba a uvádzanie menších nových javiskových foriem a ich reprízovanie. Reprízovanie predstavení uvádzaných javiskových diel nesmú byť staršie ako 3 roky od ich uvedenia prvého diela, seminárov a diskusií, organizovania workshopu, podujatia zameraného na vzdelávanie, rozširovanie a budovanie publika a iné. Sumár týchto podujatí a aktivít spadá medzi prílohy, ktoré sú povinné pridať k žiadosti o dotácie.

Podpora je vyčlenená subjektom, ktorí vyvíjajú pravidelne aktivity smerujúce k lokálnej komunite a presahujú aj na verejnosť.

V danom podprograme je možné si dať žiadosť o podporu na realizovanie aktivít samostatného divadla pre divadelnú sezónu na roky 2024/2025, 2025/2026 a 2026/2027, kde odborná komisia smie dať odporúčanie, aby bola podpora výlučne poskytnutá na divadelnú sezónu 2024/2025, alebo pre sezónu 2025/2026, 2026/2027, keď bude žiadosť o podporu na

¹⁸ Fond na podporu umenia. (2021). 1.1.4 Prehliadky, festivaly, súťaže – divadlo. [elektronický zdroj]. [cit. 16-03-2024]. Dostupné na: <https://www.fpu.sk/sk/podpora/1-1-4-prehliadky-festivaly-sutaze-divadlo/>

obdobie troch rokov. Podmienka udelenia dotácie na viac rokov je, aby nezávislé divadlo dokázateľne fungovalo aktívne minimálne 5 rokov (nie je podmienka, že musí ísť o rovnaký subjekt) a uskutočňovalo divadelnú činnosť pravidelne.

Podpora sa netýka aktivít, ktoré nie sú určené na divadelné umenie, pre ktoré si vybraný subjekt môže dať žiadosť o podporu v druhých podprogramoch a pre neprofesionálne zoskupenie.

Oprávnení žiadatelia:

Žiadateľ (príjemca) podpory musí byť fyzickou osobou (živnostník), právnickou osobou oprávnenou na podnikanie, neziskovou organizáciou poskytujúcou všeobecné prospešné služby, občianskym združením, nadáciou, záujmovým združením právnických osôb, alebo neinvestičným fondom. V prípade, že žiadateľ nespĺňa ani jednu z nasledujúcich právnych foriem podpora mu bude zamietnutá.¹⁹

Výška minimálnej podpory a požiadanej sumy na jeden projekt je 10 000 EUR, a maximálne na jeden projekt je 65 000 EUR. Povinná spoluúčasť je 10 % z projektového rozpočtu. Dotačný systém hovorí, že najskorší termín kedy má začať realizácia projektu je 1.7.2024. Maximálna doba realizácie je do 30.6.2025. Tento druhý dátum je predĺžený do termínu predloženia vyúčtovania.

4.2.1.6 D Medzinárodná mobilita a prezentácie – divadlo (DOTÁCIA)

Podpora je pridelená na aktívnu medzinárodnú prezentáciu a mobilitu v odvetví divadelných umení, pre rozvoj multilaterálnej a bilaterálnej medzinárodnej spolupráce v časti divadelných umení. Podpora sa zameriava na vytvorenie a zabezpečenie použiteľných networkov medzi inštitúciami v medzinárodnom a národnom kontexte. Program sa upriamuje tiež na prezentácie umelcov v oblasti medzinárodnej kultúrnej spolupráce, podpore mobility umelcov v oblastiach divadelného umenia, rezidenčné pobyty, zapojenie umelcov do medzinárodnej siete, sympózií, účasť na tvorivých dielňach, seminároch, workshopoch, súťažiach a konferenciách. V prvom rade bude fond podporovať projekty, ktoré nebudú realizované na území okolitých štátov.

¹⁹ Fond na podporu umenia. (2021). 1.1.5 Aktivity nezávislých divadiel, divadelných zoskupení a organizácií. [elektronický zdroj]. [cit. 16-03-2024]. Dostupné na: <https://www.fpu.sk/sk/podpora/1-1-5-aktivity-nezavislych-divadiel-divadelnych-zoskupeni-a-organizacii/>

Podpora sa nesmie použiť na zorganizovanie podujatia na území Slovenskej republiky, aj keď by bol medzinárodného charakteru, na vydanie monografií, umeleckých diel, alebo obsiahlych katalógov. Rovnako nie je určená pre podporu neaktívnej účasti na veľtrhoch.

Podpora v podobe dotácie je vytýčená pre oprávnené právnické osoby, ktoré ju použijú na úhradu nákladov spájajúcich sa s realizáciou podujatia, alebo prezentácie, v prvom rade na prepravné, cestovné, účastnícky poplatok, stravné, ubytovanie, prenájom a nájom, na odborné materiály, ako i náklady vyplývajúce z účasti zahraničných a slovenských tvorcov.

Žiadateľ o dotáciu musí podrobne opísať konkrétnu aktivitu/podujatie, na akom sa chystá zúčastniť, uviesť medzinárodný dosah podujatia, ako aj význam pre domácu divadelnú scénu.

Dotácia alebo štipendium na medzinárodnú mobilitu sa neberie ako príspevok na zahraničné pracovné stáže, štúdium, pobyty bez zahraničného inštitucionálneho zázemia. Medzinárodné mobility a rezidencie kde nie je spoluúčasť pozývajúcej strany budú podporovať iba mimoriadne.

V žiadosti o štipendium prípadne dotáciu smie byť iba jedna samostatná mobilita. Výnimka je geograficky a časovo nadväzujúca aktivita v zahraničí.

Oprávnení žiadatelia:

Žiadateľ (príjemca) podpory musí byť buď právnickou osobou oprávnenou na podnikanie, neziskovou organizáciou poskytujúcou všeobecné prospešné služby, občianskym združením, nadáciou, záujmovým združením právnických osôb, alebo neinvestičným fondom. Žiadateľ môže byť obec, VÚC, príspevková, alebo rozpočtová organizácia, založená VÚC, alebo obcou, organizácia s medzinárodným prvkom. Jedna z právnych foriem, ktoré by žiadateľ mohol mať je právnická osoba zriadená osobitným zákonom, rozpočtová organizácia zriadená právnickou osobou zriadenou osobitným zákonom, alebo príspevková organizácia zriadená právnickou osobou zriadenou osobitným zákonom, ktorým je poskytovaný transfer prostredníctvom kapitoly Ministerstva kultúry

Slovenskej republiky. V prípade, že žiadateľ nespĺňa ani jednu z nasledujúcich právnych foriem podpora mu bude zamietnutá.²⁰

4.2.1.7 Š Medzinárodná mobilita a prezentácie – divadlo (ŠTIPENDIUM)

Podpora v podprograme 4.2.1.7 Š Medzinárodná mobilita a prezentácie – divadlo Štipendium je identická z programom 4.2.1.6 D Medzinárodná mobilita a prezentácie – divadlo DOTÁCIA až na drobné rozdiely.

Podpora pomocou štipendia je určená iba pre fyzické osoby na realizáciu individuálnych medzinárodných mobilit. Žiadateľ musí konkrétne opísať podujatie/aktivitu, ktorej sa hodlá zúčastniť a stanoviť výstup pre širokú alebo domácu odbornú verejnosť. Ponúknuté štipendium je pridelené na osobné náklady vzťahujúce sa k realizácii medzinárodnej mobility, ktorú prijímateľ nevyúčtováva. Po ukončení medzinárodnej mobility musí prijímateľ/-ka predložiť už iba doklad o uskutočnení cesty do miest/miesta konania mobility.

O štipendium pre realizáciu projektu, alebo jeho časti, si žiadateľ nemôže požiadať ak už bol z verejných zdrojov Slovenskej republiky podporený.

Žiadateľom môže byť iba fyzická osoba – jednotlivec s daňovou rezidenciou v Slovenskej republike.²¹

Výška minimálnej podpory požiadanej sumy pre štipendijný program ako aj dotačný program na jeden projekt je 1 000 EUR, a maximálne na jeden projekt je výška 60 000 EUR. Povinná spoluúčasť je 5 % z projektového rozpočtu. Dotačný systém hovorí, že najskorší termín kedy má začať realizácia projektu je 1.1.2024 (prvá výzva). Alternatívny dátum je 1.7.2024 (druhá výzva). Maximálna doba realizácie je do 31.12.2024 pre prvú výzvu a pre druhú výzvu je to do 28.2.2025. Tento druhý dátum je predĺžený do termínu predloženia vyúčtovania.

²⁰ Fond na podporu umenia. (2021). 1.1.6 D Medzinárodné mobility a prezentácie – divadlo. [elektronický zdroj]. [cit. 16-03-2024]. Dostupné na: <https://www.fpu.sk/sk/podpora/1-1-6-medzinarodne-mobility-a-prezentacie-divadlo-2/>

²¹ Fond na podporu umenia. (2021). 1.1.6 Š Medzinárodné mobility a prezentácie – divadlo. [elektronický zdroj]. [cit. 16-03-2024]. Dostupné na: <https://www.fpu.sk/sk/podpora/1-1-6-medzinarodne-mobility-a-prezentacie-divadlo/>

Fond na podporu umenia v rámci vlastného dotačného systému poskytuje aj ďalšiu podporu, ktorou je:

Dotácia určená na naštudovanie, tvorbu a uvedenie javiskového diela v medzinárodnej koprodukcii. Výška peňažného vkladu partnerov alebo partnera zo zahraničia, musí byť minimálne 30 percent z celkového projektového rozpočtu. Podmienka vyplatenia dotácie je len ak je na území Slovenskej republiky v plnom rozsahu verejné uvedenie javiskového diela. Adekvátnu výšku poskytnutej dotácie je povinný prijímateľ použiť už na časť projektu realizovaného v Slovenskej republike počas prípravnej fázy. Musia sa ale na ňom zúčastniť interpreti a tvorcovia, ktorí pôsobia na území Slovenskej republiky.

Žiadateľ o dotáciu musí splniť nasledovné požiadavky:

V konkrétnej žiadosti uviesť, dostatočne popísať a súhrnne popísať predpokladané výnosy z kompletného projektu, vrátane sprevádzajúcich aktivít. Ak žiadateľovi nevznikne žiadny výnos, je povinný toto zdôvodniť a vysvetliť v komentároch ku rozpočtu. Neuvádzanie výnosov, ich absencia bez odôvodnenia v komentároch k rozpočtu sa považuje za dôvod na formálne vyradenie žiadosti.

Žiadatelia sú tak isto povinní v každej žiadosti uvádzať zoznam všetkých umeleckých interpretov, ktorí sú dohodnutí alebo oslovení a aj tvorcov, zúčastňujúcich sa na projekte. V prípade, ak žiadateľ daného tvorca alebo interpreta ešte neoslovil, musí to zreteľne uviesť. Ak tak neurobí bude musieť fond pristúpiť k danej žiadosti ako ku klamlivej a môže ju z formálnych dôvodov vyradiť.

5. PRAKTICKÁ ČASŤ

5.1 Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky 2023 -2027

Vláda Slovenskej republiky má v pláne počas rokov 2023 – 2027 poskytovať primeranú podporu na rozvoj a systémových zmenách a opatreniach. Tieto zmeny budú konzultovať s viacerými subjektami ako napríklad zástupcami samospráv alebo kultúrnou verejnosťou. Medzi hlavné úlohy patrí napríklad zabezpečenie dlhodobej a systémovej podpory pre slovenskú ľudovú kultúru. Vláda bude prehodnocovať finančnú podporu, ktorá plynie do slovenskej kultúry. Týmto krokom chce vláda rozdeliť finančné prostriedky tak aby financie dostávalo čo najviac subjektov, ktoré pôsobia v kultúre. Nasledujúcim krokom vlády pri podpore kultúry bude zlepšenie systémovej podpory a rozvoj kultúry na úrovni miest a regiónov. Plánuje vytvoriť nový dotačný systém pre regionálnu kultúru a spoločenskú organizáciu v spolupráci s príslušnou samosprávou. Vláda plánuje po mnohých rokoch garantovať zabezpečenie systémovej podpory pôvodnej slovenskej literatúry. Podpora sa má týkať najmä autorských grantov, vydateľskej ako aj distribučnej činnosti slovenských literárnych diel. Vláda pri tejto činnosti bude spolupracovať s Maticou slovenskou ako aj so spolkami (organizáciami) slovenských spisovateľov. Matica slovenská by mala v rokoch 2023 – 2027 prejsť inštitucionálnou reformou, ktorej hlavným cieľom je realizácia viacerých sektorových politík, ktoré sú vo verejnom záujme.

Jedným z plánov vlády je zamedzenie zásahov do slobodného vysielania, slobody slova a práv na šírenie informácií. Týmto krokom vláda vytvorí adekvátne podmienky pre rovnoprávnú činnosť médií. Vláda takýmto krokom bude chrániť dôstojnosť a práva občanov. Jeden z účinných nástrojov, ktoré podporujú slovenskú umeleckú tvorbu je systém kvót a práve z tohoto dôvodu vláda plánuje vytvoriť nový súhrny návrh, ktorý plánuje použiť na slovenskú kultúrnu tvorbu a prezentáciu slovenských umelcov. Ďalej chce vláda pokračovať v podpore slovenskej audiovizuálnej kultúry. Táto podpora by mala byť na vhodnej úrovni z pohľadu kvality a kvantity. Hlavný dôraz bude vláda klásť na tvorbu programov, ktoré zachytávajú významné udalosti a osobnosti slovenskej audiovizuálnej tvorby. Na to, aby boli obnovené kultúrne pamiatky, plánuje maximálne a čo najefektívnejšie využiť finančné prostriedky z eurofondov. Tieto finančné prostriedky plánuje využiť najmä na obnovu a správu kultúrnych pamiatok ako sú napríklad hrady, zámky a kaštiele. Obnova kultúrnych pamiatok/dedičstva má vplyv na množstvo iných prvkov ako je cestovný ruch

alebo sociálny prvok. Ide hlavne o rekonštrukčné práce, na ktoré sa väčšinou využívajú obyvatelia rómskych komunít.

Nezávisle a objektívne spravodajstvo musia zabezpečovať verejnoprávne médiá, ktoré musia podporovať prvotne slovenskú televíziu a rozhlas (RTVS). Z tohto dôvodu vláda uplatnila právnu a ekonomickú oblasť rozdelenia RTVS. V príprave je tiež vyhotoviť strategický plán/schému na podporu dôležitých kultúrnych podujatí, ktoré sa uskutočnia na území Slovenskej republiky. Takého podujatia majú veľký vplyv na cestovný ruch, nakoľko sú lákadlom pre zahraničných a domácich turistov. Vláda na základe rokovaní s Ministerstvom kultúry vytvorí zoznam podujatí a schému finančných dotácií a budú tiež vytvorené projekty zacielené zvýšiť patriotizmus občanov Slovenskej republiky k podpore národnostných menšín. V pláne je zvýšiť príspevky subjektom zo súkromného sektora, najmä občanom v kreatívnom odvetví. Z toho dôvodu bude vláda nútená hľadať nové zdroje zo súkromného sektora. Taktiež plánuje zabezpečiť modernizáciu javísk, audiovizuálnu a svetelnú techniku. Pri modernizácii plánuje využiť nízkoenergetické zariadenia. vláda predstaví nový fond na podporu umenia, ktorého cieľom bude navýšiť podporu slovenskej tvorby a kontroly verejných zdrojov. Bude vypracovaný nový plán pre podporu cestovného ruchu a kultúry (múzeá, galérie, knižnice). Vláda tiež plánuje aj naďalej podporovať kultúrne poukazy nakoľko pomáhajú umeleckým subjektom a utvárajú vzťah detí ku kultúre.

Vláda si uvedomuje nedokonalé duálne vzdelávanie na umeleckých školách s praxou. Z toho dôvodu vláda plánuje vytvoriť program, ktorého cieľom je napomôcť študentom a absolventom umeleckých škôl uplatniť sa na trhu práce a rovnako plánuje posilniť zahraničnú politiku pomocou propagácie kultúry a umenia za hranicami Slovenskej republiky. Považuje to za jednu zo svojich priorit.²²

5.2 Zlúčenie fondu na podporu umenia a Fondu na podporu kultúry národnostných menšín

Vláda SR predložila 3.1.2024 do medzirezortného pripomienkového konania návrh Plánu legislatívnych úloh Vlády Slovenskej republiky na rok 2024, ktorý obsahuje návrh zákona o Fonde na podporu kultúry. Tento fond vznikne reorganizáciou doterajších

²² Národná rada Slovenskej republiky. (2023). PROGRAMOVÉ VYHLÁSENIE VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY 2023 – 2027. [elektronický zdroj]. [cit. 04-04-2024]. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=535376>

verejnoprávnych fondov, ktorý má spočívať v zlúčení fondu na podporu umenia a fondu na podporu kultúry národných menšín. Dňa 12. februára 2024 sa k tejto problematike vyjadrilo Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky, ktoré vo svojom vyjadrení vyhlásilo, že nebude zlučovať verejnoprávne fondy. Miesto zlučovania plánuje legislatívne zmeny, ktorých hlavným cieľom je zefektívniť ich činnosť. Cieľom zmien je aj zlepšiť organizáciu samotných fondov. Jedna z hlavných zmien by sa mala týkať Audiovizuálneho fondu a jeho efektívne využitie finančných prostriedkov. Takéto rozhodnutie Ministerstva kultúry SR je podľa nášho úsudku správnym krokom. Myslíme si to z toho dôvodu, že ak by prišlo k zlúčeniu verejnoprávnych fondov, mohlo by to mať neblahé účinky na financovanie jednotlivých projektov. Mohlo by to viesť k nespravodlivému prerozdeleniu finančných prostriedkov, čo môže mať za následok, zánik niektorých fondov.

Z toho dôvodu sme došli k záveru, že by nebolo vhodné aby došlo k zlučovaniu verejnoprávnych fondov. Na zlepšenie činnosti existujúcich fondov by sme odporučili preskúmať ich organizačnú štruktúru. Následným krokom by mohlo byť dôkladné preskúmanie už existujúcich ako aj nových projektov a zváženie ich prosperity. Po komplexnom preskúmaní by sa finančné prostriedky mali presunúť iba do tých najefektívnejších projektov.²³

5.3 Návrh na zlepšenie financovania kultúry Slovenskej republiky

Vláda Slovenskej republiky v zastúpení Ministerstva kultúry by mala prehodnotiť systémový výber projektov v jednotlivých oblastiach. Jedným z krokov by mohlo byť zavedenie prísnejších požiadaviek na čerpanie dotácií. To by mohlo mať za následok, že sa dotácie dostanú iba do takých projektov, ktoré to vážne potrebujú.

Zvýšenie návštevnosti kultúrnych podujatí je tiež jedným z krokov, ktorým by vláda mohla napomôcť k lepšiemu financovaniu. Tento program pomôže rovno dvom odvetviam. Ako prvé pomôže kultúrnym inštitúciám, ktoré budú mať vďaka tomuto programu vyššiu návštevnosť. Na druhej strane zvýšia záujem širokej verejnosti o kultúrne vyžitie. Jedná sa hlavne o kultúrne poukazy pre žiakov základných a stredných škôl do rozličných divadiel, múzeí, ale aj do knižníc. Hlavnou výhodou týchto poukázok je, že sa mladí ľudia budú môcť kultúrne vzdelávať. Ďalšou dôležitou oblasťou, ktorú treba podporiť je duálneho

²³ EPI. (2024). Návrh Plánu legislatívnych úloh vlády SR na rok 2024. [elektronický zdroj]. [cit. 02-04-2024]. Dostupné na: <https://www.epi.sk/clanok-z-titulky/navrh-planu-legislativnych-uloh-vlady-sr-na-rok-2024.htm>

vzdelávania. Vo všeobecnosti nemáme na území Slovenskej republiky veľa škôl, ktoré by boli zapojené do duálneho vzdelávania. Jednou z výhod takéhoto vzdelávania je, že sa počas štúdia študent naučí veľa praktických vecí, ktoré môže následne využiť vo svojom zamestnaní. Pri slove folklór si väčšina ľudí predstaví iba hudbu, spev a tanec, avšak pod tento pojem sa dá zaradiť aj architektúra, tradície, zvyky a ľudová tvorba. Folklór predstavuje históriu, ktorá nás formovala a vďačíme mu za to aký národ sa z nás stal. Z tohoto dôvodu si myslíme, že by mala Vláda Slovenskej republiky podporiť slovenský folklór, nie len na území Slovenskej republiky, ale aj v zahraničí. Preto navrhujeme, aby vláda podporovala vyššie územné celky a samosprávy s tvorbou kultúrnych podujatí. Napríklad podpora základných umeleckých škôl sa zaoberá základným vzdelávaním v odvetví kultúry. Takéto inštitúcie navštevujú väčšinou osoby, ktoré majú talent. Sme toho názoru, že talent sa musí podporovať od útleho veku.

Na území Slovenskej republiky máme veľké množstvo kultúrnych pamiatok (zámkov, kaštieľov, domov) v dezolátnom stave. Z toho dôvodu si myslíme, že by vláda mala prehodnotiť systém financovania a obnovy pamiatok, tak aby sa im podarilo obnoviť čo najviac chátrajúcich pamiatok.

5.4 Vývoj financovania kultúry Slovenskej republiky za obdobie 2017 – 2022

Vývoj financovania kultúry v tomto období sme si vybrali z dôvodu vzniku pandémie ochorenia COVID-19. Zaujímalo nás aký vplyv mala pandémia na financovanie kultúrnych aktivít. Teda ako sa vyvíjalo toto financovanie pred, počas a po skončení pandémie COVID-19. Taktiež nás zaujímalo aké opatrenia zaviedlo Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky na podporu subjektov pôsobiacich v odvetví kultúry.

5.4.1 Prehľad plnení príjmov a čerpanie výdavkov za rok 2022

Na základe rozpočtových opatrení v roku 2022 boli upravené záväzné ukazovatele a limity štátneho rozpočtu. Celkové príjmy v sume 495 500,00 boli upravené na sumu 350 152,61 EUR, plnené boli v sume 361 781,61 EUR. Rozpočet príjmov sa naplnil vo výške 103,32 %.

Celkový limit výdavkov (bežných ako aj kapitálových) bol schválený v sume 164 429 721,00 EUR a následne zmenený na sumu 184 269 795,88 EUR. Z kódových zdrojov tvorili prostriedky zo štátneho rozpočtu sumu 181 161 440,59 EUR (98,31 %) a spolufinancovania 3 108 355,29 EUR (1,69 %).²⁴

Tabuľka 1 - Prehľad plnení príjmov a čerpanie výdavkov za rok 2022

Ukazovateľ	Schválený rozpočet	Upravený rozpočet	Čerpanie rozpočtu
1. príjmy ŠR	495 500,00	350 152,78	316 781,61
2. výdavky	164 429 721,00	184 269 795,88	183 598 490,64
2. bežné výdavky	160 039 721,00	173 710 073,07	173 139 657,62
B1. aparát	13 839 674,00	159 381 233,07	15 877 967,04
B2. vlastná činnosť	146 200 047,00	157 771 950,00	157 261 690,58
Tlačová agentúra SR	220 000,00	2 200 000,00	2 200 000,00
Podpora aktivít Matice slovenskej	1 344 600,00	1 377 600,00	1 377 600,00
Podp. aktivít Maď. spol. a kult. Zväzu na SR - Csemadok	0,00	30 000,00	300 000,00
Dotačný systém	14 996 097,00	9 483 827,00	8 973 567,58
Rozhlas a televízia Slovenska	31 000 000,00	45 789 951,00	45 789 951,00
Príspevok Audioviz. fondu	12 010 000,00	18 210 000,00	18 210 000,00
Príspevok Fondu na podporu umenia	19 300 000,00	19 300 000,00	19 300 000,00
Príspevok Fondu na podporu kultúry nár. menšín	8 000 000,00	8 300 000,00	8 300 000,00
Cirkvi a náboženské spoločnosti	52 174 350,00	52 810 572,00	52 810 572,00
Podpora kult. aktivít RO a PO	3 087 000,00	0,00	0,00
Podpora kult. aktivít v zahraničí	900 000,00	0,00	0,00
Projekt akvizície zbierkových predmetov knižničných fondov	270 000,00	0,00	0,00
Stratégia rozvoja slov. knihovníctva	135 000,00	0,00	0,00
Obnova nástr. vybavenia a kroj. súčiastok	270 000,00	0,00	0,00
Stratégia nákupu slovacík múz. a galerijnej hodnôt	63 000,00	0,00	0,00
Stratégia rozvoja múzeí a galérií	450 000,00	0,00	0,00

Zdroj: vlastná spracovanie

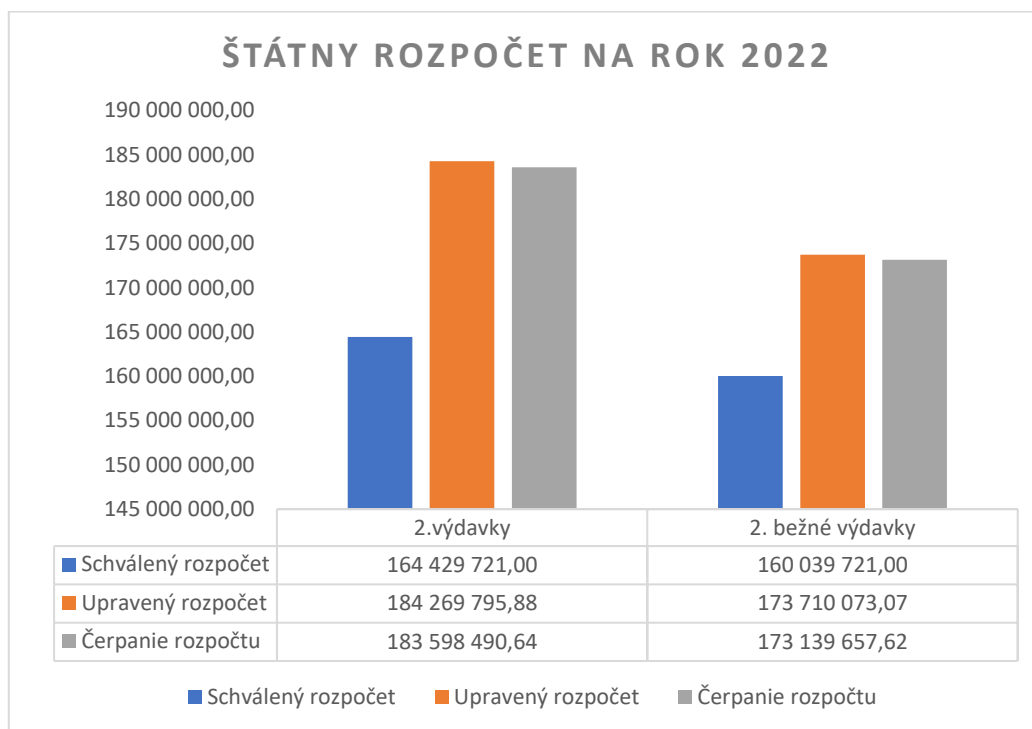
Do dotačného systému MF SR boli rozpočtované bežné a kapitálové výdavky v sume 18 686 097,00 EUR, ktoré boli v priebehu roku 2022 upravené na sumu 16 014 127,00 EUR.

Podpora bola sústredená na obnovu národných kultúrnych pamiatok v rámci tohto programu bolo podporených 504 projektov v celkovej sume 13 545 201,00 EUR. V celkovej výške 984 346,00 EUR bol podporený program návštevnosti kultúrnych podujatí, kde

²⁴ Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky (2022). Aktuálny ročný komponent výročnej správy Ministerstva kultúry Slovenskej republiky za rok 2022. [elektronický zdroj]. cit. 04-11-2023]. Dostupné na: <https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2019/12/Aktualny-rocny-komponent-vyrocnjej-spravy-za-rok-2022.pdf>

finančné prostriedky smerovali do 96 projektov. V programe kultúrnych aktivít znevýhodnených skupín bolo podporených 178 projektov v celkovej výške 985 241,00 EUR.

Graf 1 - Štátny rozpočet na rok 2022

Zdroj: vlastná spracovanie

5.4.2 Prehľad plnení príjmov a čerpanie výdavkov za rok 2021

Príjmy MF SR boli zostavené na rok 2021 v sume 495 500,00 EUR, tieto príjmy boli v priebehu roku upravené na sumu 1 073 764,84 EUR. Plnenie rozpočtových príjmov bolo v sume 194 872,32 EUR čo predstavuje 18,1 %.

Výdavky MF SR boli schválené v sume 165 644 147,00 EUR. V priebehu roku boli výdavky upravené na sumu 194 577 902,52 EUR. Príspevky zo štátneho rozpočtu tvorili 99,4 % čo predstavuje sumu 193 373 044,53 EUR. Spolufinancovanie a prostriedky EÚ tvorili sumu 1 203 693,15 EUR čo predstavuje 0,7 % a poistné plnenie predstavuje sumu 1 164,84 EUR.

Tabuľka 2 - Prehľad plnení príjmov a čerpanie výdavkov za rok 2021

Ukazovateľ	Schválený rozpočet	Upravený rozpočet	Čerpanie rozpočtu
1. príjmy ŠR	495 500,00	1 073 764,84	194 872,32
2. výdavky	165 644 147,00	194 577 902,52	193 327 879,04
2. bežné výdavky	163 338 147,00	185 409 119,33	184 218 360,50
B1. aparát	16 625 612,00	15 673 908,59	15 484 641,79
B2. vlastná činnosť	146 712 535,00	169 735 210,74	168 733 918,86
Tlačová agentúra SR	2 200 000,00	2 200 000,00	2 200 000,00
Podpora aktivít Matice slovenskej	1 344 600,00	1 344 600,00	1 344 600,00
Dotačný systém	15 996 097,00	33 626 941,00	32 625 449,12
Rozhlas a televízia Slovenska	31 000 000,00	40 566 831,74	40 566 831,74
Príspevok Audiovizuálnemu fondu	11 720 000,00	12 720 000,00	12 720 000,00
Príspevok Fondu na podporu umenia	19 300 000,00	19 300 000,00	19 300 000,00
Príspevok Fondu na podporu kultúry nár. menšín	8 000 000,00	8 000 000,00	8 000 000,00
Cirkvi a náboženské spoločnosti	51 976 838,00	51 976 838,00	51 976 838,00
Podpora kult. aktivít RO a PO	3 087 000,00	0,00	0,00
Podpora kult. aktivít v zahraničí	900 000,00	0,00	0,00
Projekt akvizície zbierkových predmetov knižničných fondov	270 000,00	0,00	0,00
Stratégia rozvoja slov. knihovníctva	135 000,00	0,00	0,00
Obnova nástr. vybavenia a kroj. súčiastok	270 000,00	0,00	0,00
Stratégia nákupu slovacík múz. a galerijnej hodnôt	63 000,00	0,00	0,00
Stratégia rozvoja múzeí a galérií v SR	450 000,00	0,00	0,00

Zdroj: vlastná spracovanie

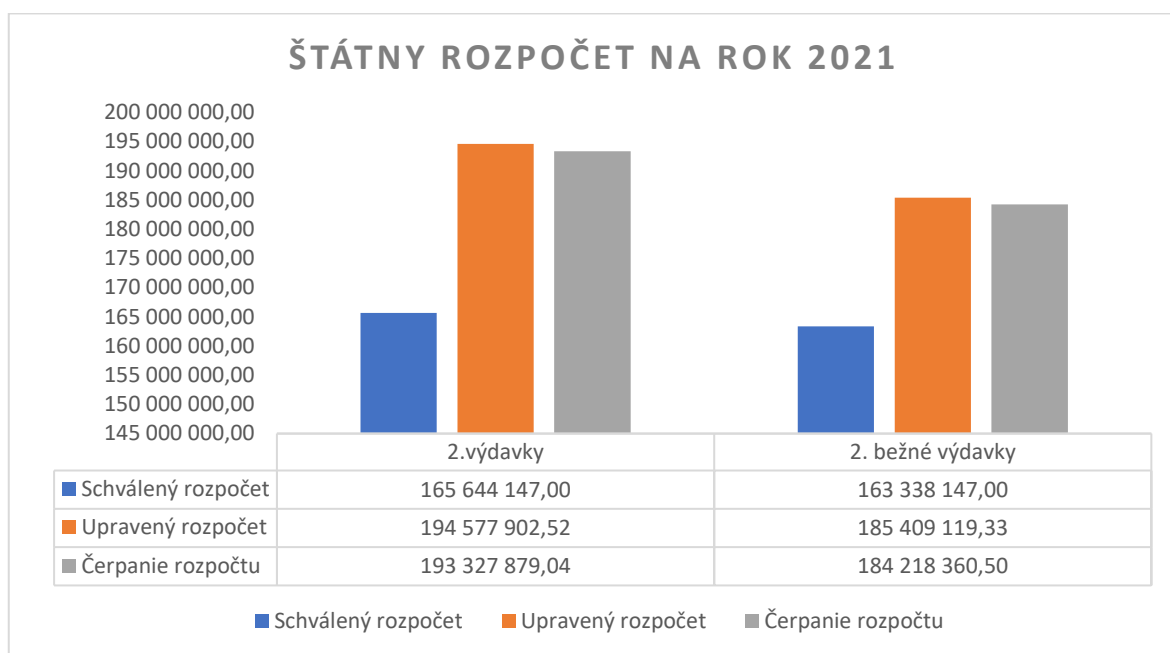
Okrem výdavkov uvedených na obrázku č.2 MF SR uskutočnilo v roku 2021 transfery v sume 101 263 224,87 EUR organizáciám v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva.²⁵

V rámci dotačného systému Ministerstvo financií Slovenskej republiky poskytlo dotácie vo výške 37 889 394,12 EUR.

Na podporu kultúrnych pamiatok bolo vyčlenených 11 815 513,08 EUR, ktoré smerovali na 526 projektov. 205 projektov bolo podporených v programe aktivity znevýhodnených skupín obyvateľstva vo výške 1 034 044,04 EUR. Program odstraňovanie následkov mimoriadnych udalostí, ktorý bol určený na odstraňovanie ekonomických dopadov dôsledku pandémie COVID-19, podporil vo výške 25 039 837,00 EUR až 1 487 subjektov.

²⁵ Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky (2022). Aktuálny ročný komponent výročnej správy Ministerstva kultúry Slovenskej republiky za rok 2021. [elektronický zdroj]. [cit. 08-11-2023]. Dostupné na: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2019/12/Aktualny-rocny-komponent-vyrocnjej-spravy-za-rok-2021_final.pdf

Graf 2 - Štátny rozpočet na rok 2021

Zdroj: vlastná spracovanie

5.4.3 Prehľad plnení príjmov a čerpanie výdavkov za rok 2020

Príjmy MF SR boli zostavené na rok 2020 v sume 487 749,00 EUR, tieto príjmy boli v priebehu roku upravené na sumu 180 000,00 EUR. Plnenie rozpočtových príjmov bolo v sume 180 461,00 EUR čo predstavuje 100,30 %.

Výdavky MF SR boli schválené v sume 160 003 572,00 EUR. V priebehu roku boli výdavky upravené na sumu 182 904 550,00 EUR. Príspevky zo štátneho rozpočtu tvorili 96,50 % čo predstavuje sumu 176 574 255,00 EUR.

Tabuľka 3 - Prehľad plnení príjmov a čerpanie výdavkov za rok 2020

ukazovateľ	Schválený rozpočet	Upravený rozpočet	Čerpanie rozpočtu
1. príjmy ŠR	487 749,00	180 000,00	180 461,00
2. výdavky	160 003 572,00	182 904 550,00	176 574 255,00
2. bežné výdavky	153 448 572,00	173 620 876,00	167 312 511,00
B1. aparát	13 010 804,00	16 155 534,00	15 588 737,00
B2. vlastná činnosť	140 437 768,00	157 465 342,00	151 723 774,00
Tlačová agentúra SR	2 200 000,00	2 515 028,00	2 515 028,00
Podpora aktivít Matice slovenskej	1 494 000,00	1 744 000,00	1 744 000,00
Dotačný systém	14 996 097,00	15 964 922,00	10 223 354,00
Rozhlas a televízia Slovenska	31 000 000,00	37 484 421,00	37 484 421,00
Príspevok Audiovizuálnemu fondu	6 000 000,00	10 169 300,00	10 169 300,00
Príspevok Fondu na podporu umenia	19 300 000,00	29 390 000,00	29 390 000,00
Príspevok Fondu na podporu kultúry nár. menšín	8 000 000,00	8 500 000,00	8 500 000,00
Cirkvi a náboženské spoločnosti	516 976 671,00	51 697 671,00	51 697 671,00
Podpora kult. aktivít RO a PO	3 430 000,00	0,00	0,00
Podpora kult. aktivít v zahraničí	1 000 000,00	0,00	0,00
Projekt akvizície zbierkových predmetov knižničných fondov	300 000,00	0,00	0,00
Stratégia rozvoja slov. knihovníctva	150 000,00	0,00	0,00
Obnova nástr. vybavenia a kroj. súčiastok	300 000,00	0,00	0,00
Stratégia nákupu slovacík múz. a galerijnej hodnôt	70 000,00	0,00	0,00
Stratégia rozvoja múzeí a galérií v SR	500 000,00	0,00	0,00

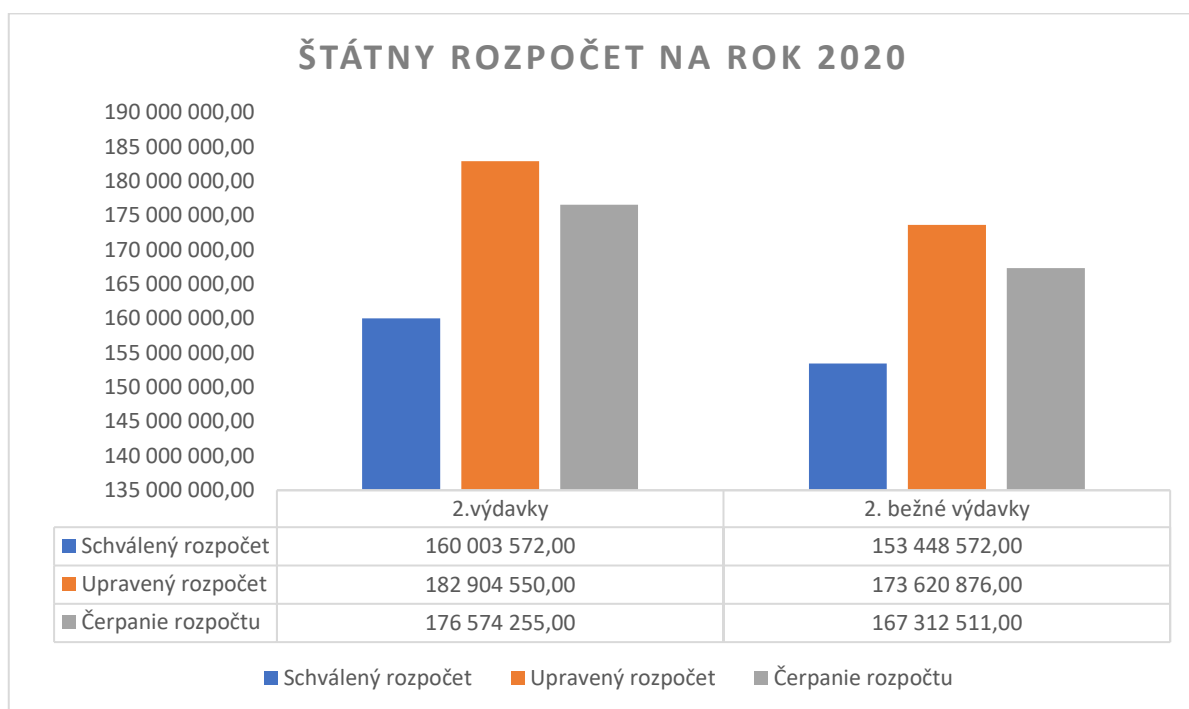
Zdroj: vlastná spracovanie

V rámci dotačného systému boli v roku 2020 poskytnuté dotácie do piatich programov v celkovej výške 60 473 538,00 EUR, podpora bola smerovaná na 1 404 projektov.

V programe "Obnovme si svoj dom" bolo podporených 535 žiadostí. Do podpory návštevnosti kultúrnych podujatí bolo v roku 2020 zapojených 289 poskytovateľov kultúrnych podujatí a 2 856 základných a stredných škôl. Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva podporila 159 projektov. 155 projektov bolo podporených z miestnej a regionálnej kultúry. Odstraňovanie následkov mimoriadnych udalostí na oblasť kultúry v tomto programe bolo podporených 266 subjektov v celkovej výške 845 640,00 EUR.²⁶

²⁶ Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky (2021). Aktuálny ročný komponent výročnej správy Ministerstva kultúry Slovenskej republiky za rok 2020. [elektronický zdroj]. [cit. 23-11-2023]. Dostupné na: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2020/02/Aktualny-rocny-komponent-vyrocnjej-spravy-za-rok-2020_final.pdf

Graf 3 - Štátny rozpočet na rok 2020

Zdroj: vlastná spracovanie

5.4.4 Prehľad plnení príjmov a čerpanie výdavkov za rok 2019

Príjmy MF SR boli zostavené na rok 2019 v sume 495 500,00 EUR, tieto príjmy boli v priebehu roku upravené na sumu 217 000,00 EUR. Plnenie rozpočtových príjmov bolo v sume 208 832,00 EUR čo predstavuje 96,20 %.

Výdavky MF SR boli schválené v sume 140 954 799,00 EUR. V priebehu roku boli výdavky upravené na sumu 176 411 976,00 EUR.

Tabuľka 4 - Prehľad plnení príjmov a čerpanie výdavkov za rok 2019

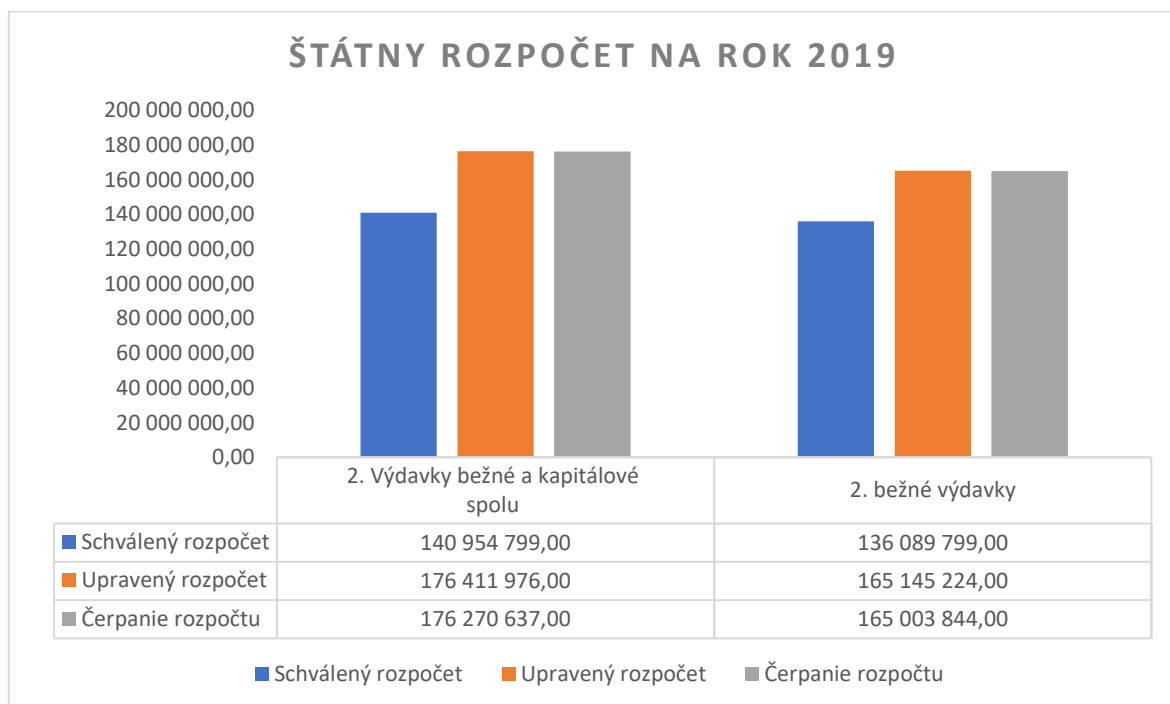
Ukazovateľ	Schválený rozpočet	Upravený rozpočet	Čerpanie rozpočtu
1. príjmy ŠR	495 500,00	217 000,00	208 832,00
2. Výdavky bežné a kapitálové spolu	140 954 799,00	176 411 976,00	176 270 637,00
2. bežné výdavky	136 089 799,00	165 145 224,00	165 003 884,00
B1. aparát	11 617 104,00	20 478 864,00	20 459 336,00
B2. vlastná činnosť	124 472 695,00	144 666 360,00	144 544 548,00
Tlačová agentúra SR	2 200 000,00	2 495 000,00	2 495 000,00
Podpora aktivít Matice slovenskej	1 494 000,00	1 784 000,00	1 784 000,00
Dotačný systém	14 996 097,00	9 781 785,00	9 659 973,00
Rozhlas a televízia Slovenska	23 000 000,00	45 504 110,00	45 504 110,00

Príspevok Audiovizuálnemu fondu	6 000 000,00	7 185 092,00	7 185 092,00
Príspevok Fondu na podporu umenia	19 200 000,00	22 200 000,00	22 200 000,00
Príspevok Fondu na podporu kultúry nár. menšín	8 000 000,00	8 000 000,00	8 000 000,00
Cirkvi a náboženské spoločnosti	42 582 598,00	47 716 373,00	47 716 373,00
Podpora kult. aktivít RO a PO	4 230 000,00	0,00	0,00
Podpora kult. aktivít v zahraničí	1 000 000,00	0,00	0,00
Projekt akvizície zbierkových predmetov knižničných fondov	300 000,00	0,00	0,00
Stratégia rozvoja slov. knihovníctva	150 000,00	0,00	0,00
Obnova nástr. vybavenia a kroj. súčiastok	500 000,00	0,00	0,00
Stratégia nákupu slovacík múz. a galerijnej hodnôt	70 000,00	0,00	0,00
Stratégia rozvoja múzeí a galérií v SR	750 000,00	0,00	0,00

Zdroj: vlastná spracovanie

MF SR aj v roku 2019 pokračovalo s dotačným systémom v programoch „Obnovme si svoj dom“, kde bolo podporených 563 projektov z celkového počtu 915 žiadostí. Celková výška dotácii bola 11 861 299,00 EUR. Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva.²⁷

Graf 4 - Štátny rozpočet na rok 2019

Zdroj: vlastná spracovanie

²⁷ Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky (2020). Aktuálny ročný komponent výročnej správy Ministerstva kultúry Slovenskej republiky za rok 2019. [elektronický zdroj]. [cit. 27-11-2023]. Dostupné na: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2020/09/aktualny_rocny_komponent_vyrocnjej_spravy_za_rok_2019.pdf

5.4.5 Prehľad plnení príjmov a čerpanie výdavkov za rok 2018

Príjmy MF SR boli zostavené na rok 2018 v sume 505 500,00 EUR, tieto príjmy boli v priebehu roku upravené na sumu 359 300,00 EUR. Plnenie rozpočtových príjmov bolo v sume 363 977,00 EUR.

Tabuľka 5 - Rozpočtové opatrenia na rok 2018

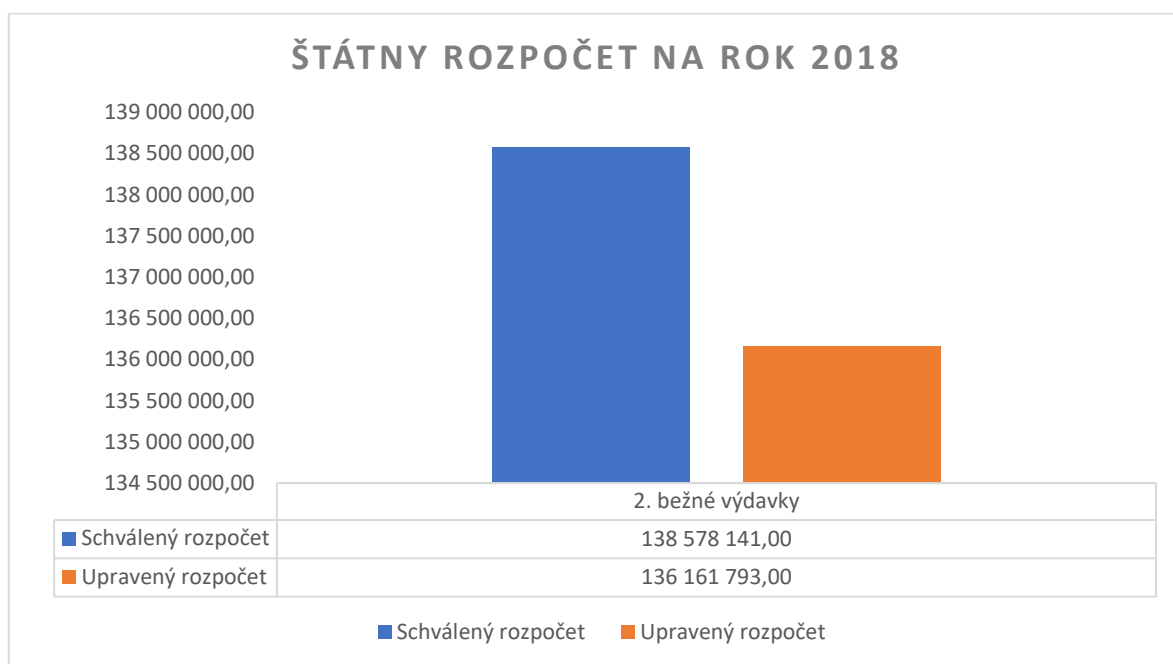
Ukazovateľ	Schválený rozpočet	Upravený rozpočet
1. príjmy ŠR	505 500,00	359 300,00
2. bežné výdavky	138 578 141,00	136 161 793,00
B1. aparát	14 244 392,00	18 082 194,00
B2. vlastná činnosť	124 333 749,00	118 079 599,00
Tlačová agentúra SR	2 200 000,00	2 354 000,00
Podpora aktivít Matice slovenskej	1 494 000,00	1 734 000,00
Dotačný systém	14 996 097,00	10 435 502,00
Rozhlas a televízia Slovenska	23 000 000,00	24 728 310,00
Príspevok Audiovizuálnemu fondu	6 779 387,00	6 779 387,00
Príspevok Fondu na podporu umenia	19 500 000,00	19 453 716,00
Príspevok Fondu na podporu kultúry nár. menšín	8 000 000,00	8 000 000,00
Cirkvi a náboženské spoločnosti	41 164 265,00	44 594 684,00
Podpora kult. aktivít RO a PO	5 200 000,00	0,00
Podpora kult. aktivít v zahraničí	700 000,00	0,00
Projekt akvizície zbierkových predmetov knižničných fondov	300 000,00	0,00
Stratégia rozvoja slov. knihovníctva	300 000,00	0,00
Obnova nástr. vybavenia a kroj. súčiastok	100 000,00	0,00
Stratégia nákupu slovacík múz. a galerijnej hodnôt	100 000,00	0,00
Stratégia rozvoja múzeí a galérií v SR	500 000,00	0,00

Zdroj: vlastná spracovanie

V rámci dotačného systému boli v roku 2018 poskytnuté dotácie do programov „Obnovme si svoj dom“ vo 13 400 774,00 EUR. Ministerstvo obdržalo 868 žiadostí pričom podporu poskytl iba 594 projektom. Kultúru znevýhodnených skupín obyvateľstva podporilo 191 projektov v celkovej výške 954 500,00 EUR.²⁸

²⁸ Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky (2019). Aktuálny ročný komponent výročnej správy Ministerstva kultúry Slovenskej republiky za rok 2018. [elektronický zdroj]. [cit. 15-12-2023]. Dostupné na: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2020/02/Aktualny_rocny_komponent_vyrocnjej_spravy_MK_SR_za_rok_2018_FINAL.pdf

Graf 5 - Štátny rozpočet na rok 2018

Zdroj: vlastná spracovanie

5.4.6 Prehľad plnení príjmov a čerpanie výdavkov za rok 2017

MF SR na rok 2017 určil ako schválený príjmový rozpočet v sume 426 200,00 EUR. V priebehu roku bol rozpočet upravený na sumu 431 317,00 EUR. Celkové príjmy štátneho rozpočtu dosiahli sume 440 444,00 EUR.

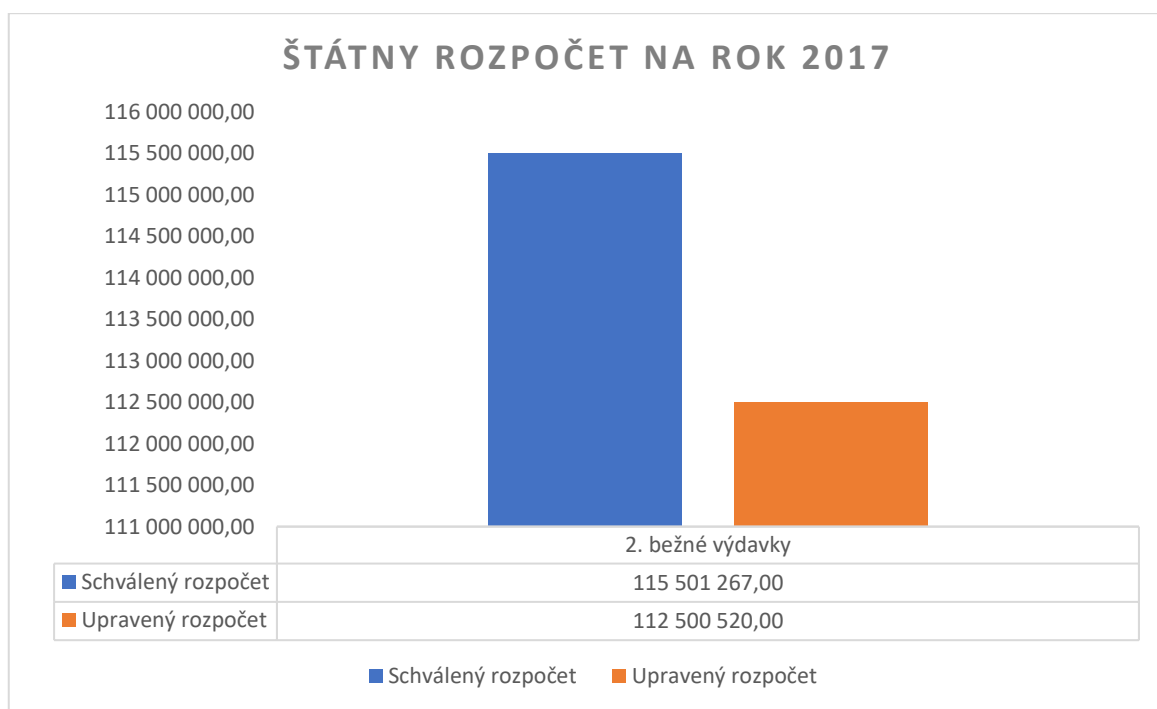
Tabuľka 6 - Rozpočtové opatrenia na rok 2017

Ukazovateľ	Schválený rozpočet	Upravený rozpočet
1. príjmy ŠR	426 200,00	431 314,00
2. bežné výdavky	115 501 267,00	112 500 520,00
B1. aparát	13 325 528,00	14 706 046,00
B2. vlastná činnosť	102 175 739,00	97 794 474,00
Tlačová agentúra SR	23 300,00	2 300 000,00
Podpora aktivít Matice slovenskej	149 400,00	1 594 000,00
Dotačný systém	14 996 097,00	8 859 436,00
Rozhlas a televízia Slovenska	23 000 000,00	23 269 110,00
Príspevok Audiovizuálnemu fondu	9 492 000,00	6 094 122,00
Príspevok Fondu na podporu umenia	10 000 000,00	10 000 000,00
Príspevok Fondu na podporu kultúry nár. menšín	4 497 416,00	4 497 416,00
Cirkvi a náboženské spoločnosti	40 017 526,00	41 180 390,00

Zdroj: vlastná spracovanie

V priebehu roku 2017 boli v dotačnom systéme poskytnuté dotácie k programom Obnovme si svoj dom vo výške 10 428 819,00 EUR. Táto podpora smerovala k 537 žiadateľov, 143 projektov podporilo v programe „Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva“ vo výške 728 800,00 EUR.²⁹

Graf 6 - Štátny rozpočet na rok 2017

Zdroj: vlastná spracovanie

5.4.7 Schválený štátny rozpočet na rok 2023

V priebehu mája 2024 Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky zverejní výročnú správu za rok 2023. Z toho dôvodu sme nemohli vytvoriť vyhodnotenie plnení štátneho rozpočtu v oblasti kultúry. Z toho dôvodu sme boli schopní vyhotoviť iba schému schváleného rozpočtu na rok 2023.

²⁹ Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky (2018). Aktuálny ročný komponent výročnej správy Ministerstva kultúry Slovenskej republiky za rok 2017. [elektronický zdroj]. [cit. 18-12-2023]. Dostupné na: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2020/02/Vyrocnna_sprava_MKSR_2018.pdf

Tabuľka 7 - Schválený štátny rozpočet na rok 2023

Ukazovateľ	Schválený rozpočet
1. príjmy ŠR	245 000,00
2.výdavky	170 453
	194,00
2. bežné výdavky	170 453
	194,00
B1. aparát	15 391
	403,00
B2. vlastná činnosť	146 200
	047,00
Tlačová agentúra SR	2 200 000,00
Podpora aktivít Matice slovenskej	1 500 000,00
Podp. aktivít Maď. spol. a kult. Zväzu na SR - Csemadok	300
Dotačný systém	15 296
	097,00
Rozhlas a televízia Slovenska	31 000
	000,00
Príspevok Audioviz. fondu	12 290
	000,00
Príspevok Fondu na podporu umenia	19 300
	000,00
Príspevok Fondu na podporu kultúry nár. menšín	8 300 000,00
Cirkvi a náboženské spoločnosti	57 599
	149,00
Podpora kult. aktivít RO a PO	1 166 545,00
Podpora kult. aktivít v zahraničí	700 000,00
Projekt akvizície zbierkových predmetov knižničných fondov	100 000,00
Stratégia rozvoja slov. knihovníctva	100 000,00
Obnova nástr. vybavenia a kroj. súčiastok	100 000,00
Stratégia nákupu slovacík múz. a galerijnej hodnôt	100 000,00
Stratégia rozvoja múzeí a galérií SR	100 000,00
Konceptia šátnej politiky SR vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí do roku 2026	520 000,00

Zdroj: vlastná spracovanie

5.5 Programy dotačného systému

Program 08S0203 – Obnovme si svoj dom - Tento projekt je určený na obnovu kultúrnych pamiatok, aj v tých lokalitách svetového kultúrneho dedičstva, ďalej na podporu aktivít kultúrnej politiky a edičnej činnosti v oblasti ochrany pamiatkového fondu a na obnovu a využitie pamätihodností obcí vo verejnom záujme.

Program 08S0207 – Podpora návštevnosti kultúrnych podujatí – Program je zameraný na sprístupnenie kultúrnych podujatí výchovného a edukačného charakteru širokej obci žiakov, študentov a pedagogických pracovníkov pomocou Kultúrnych poukazov. Jeho zámerom je zvýšiť ich návštevnosť.

Program 08S0209 – Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva – Program je určený na podporu kultúrnych potrieb znevýhodnených skupín obyvateľstva, najmä na podporu kultúrno-spoločenských projektov, ktoré vedú k potlačaniu rasizmu, xenofóbie, prejavov diskriminácie, výchove k tolerancii, prijímaniu inakosti a prispievajú k integrácii týchto skupín do spoločnosti. Ďalej k duchovnému a etickému rozvoju, k pochopeniu a prijatiu multikultúrnej dimenzie slovenskej spoločnosti a k posilneniu sociálnej súdržnosti. Program podporuje najmä živú kultúru a vydávanie periodickej a neperiodickej tlače.

Program 08S020F – Podpora miestnej a regionálnej kultúry – Program je zameraný na podporu miestnych umeleckých a iných kultúrnych zoskupení, subjektov a jednotlivcov pôsobiacich v oblasti tradičnej kultúry, folklóru, folklorizmu, záujmovej umeleckej činnosti a neprofesionálnej umeleckej tvorby (tanec, spev, hudba, divadlo. Zahŕňa aj remeselnú a ľudovú umeleckú výrobu, výtvarné umenie, fotografiu, literatúru, prednes a i.).

Program 08S020G – Odstraňovanie následkov mimoriadnych udalostí na oblasť kultúry – hlavným cieľom programu je znižovanie negatívnych vplyvov krízovej situácie na oblasť kultúry, znižovanie ekonomických dopadov v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19.

5.6 Vyhodnotenie bežných výdavkov počas rokov 2017 - 2022

Hlavným cieľom porovnávania finančných príspevkov plynúcich do kultúry, bolo zistiť ako sa vyvíjala finančná podpora kultúrnym subjektom zo strany Vlády Slovenskej republiky.

Graf 7 - Vyhodnotenie bežných výdavkov počas rokov 2017 - 2022

Zdroj: vlastná spracovanie

Grafické znázornenie nám ukazuje, to čo sme aj predpokladali. Nárast bežných výdavkov sa zvýšil v roku 2019 oproti roku 2018 o 28 842 051,00 EUR. Tento nárast bol zapríčinený vypuknutím pandémie COVID-19.

Po prepuknutí pandémie musela zostať zatvorená väčšina kultúrnych inštitúcií. Tento fakt mal automaticky za následok úpadok príjmov (strata sebestačnosti), nakoľko nemohli vykonávať svoju činnosť. Z toho dôsledku sa musela vláda zapojiť do pomoci kultúrnych inštitúcií.

Ako sa časom ukázalo tak pomoc nepotrebovali iba kultúrne inštitúcie, ale aj subjekty, ktoré v kultúrnom svete podnikajú. Z dôvodu zákazu organizovania kultúrnych aktivít, divadelných predstavení, koncertov, vystúpení a pod. zostal bez príjmov veľký počet ľudí, ktorí potrebovali pomoc.

Po nejakom čase vláda povolila organizovať kultúrne podujatia, ale tieto podujatia museli splňať isté opatrenia. Tieto opatrenia sa týkali redukcii účastníkov podujatí a zvýšenia hygieny v priestoroch podujatia.

Ako si môžeme všimnúť tak v roku 2022 boli bežné výdavky vo výške 173 139 657,00 EUR, čo je značný pokles oproti výdavkom v roku 2021, ktoré predstavovali

184 218 360,00 EUR. Tento pokles bol spôsobený postupným uvoľňovaním (zrušením) opatrení na zamedzenie šírenia COVID-19.

Celkovo bolo cez program podpory na odstraňovanie následkov mimoriadnych udalostí na oblasť kultúry vyplatených 25 885 477,00 EUR, ktoré obdržalo 1 753 subjektov.

ZÁVER

Predkladajúca záverečná práca vychádza z analýzy porovnania rozpočtov v období 2017 – 2022, ktorej sme zhodnotili doterajšie financovanie kultúry Slovenskej republiky, tak aby bolo možné navrhnúť zlepšenie v tejto oblasti.

Formy financovania, ktoré sa v súčasnosti na území Slovenskej republiky používajú sú väčšinou zo súkromného sektora (samofinancovanie). Druhou formou financovania je financovanie z verejného sektora v podobe dotácií a grantov.

Na základe porovnaní sme zistili, že Vláda Slovenskej republiky počas prepuknutia pandémie COVID-19 zvýšila svoj dotačný systém na podporu kultúry. Musíme však konštatovať, že akonáhle pandémia skončila, Vláda Slovenskej republiky znížila túto podporu kultúry.

Odporúčame opätovné zvýšenie finančných prostriedkov plynúcich na podporu kultúry. Prvým spôsobom by mohla byť optimalizácia výberových konaní, čo by malo za následok lepšie prerozdelenie finančných prostriedkov. Ďalej podpora VÚC pri organizovaní verejných podujatí a zvýšenie počtu kultúrnych poukážok pre deti základných a stredných škôl.

Systém financovanie kultúry v Slovenskej republike nie je zle nastavený, no schvaľovací proces a následná realizácia trvá veľmi dlho. Otázne ostáva, že ak aj vláda Slovenskej republiky zvýši dotačný systém na podporu kultúry, či bude jeho zavedenie do platnosti pre daný sektor v plnej miere dostatočný.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- Sociologická encyklopedie (2020, septembra 21). Kultura. [elektronický zdroj]. [cit. 07-02-2024]. Dostupné na: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Kultura>
- Texas A&M University. CULTURE. [elektronický zdroj]. [cit. 10-03-2024]. Dostupné na: <https://people.tamu.edu/~i-choudhury/culture.html>
- Sociologická encyklopedie (2017 decembra 11). Kulturologie. [elektronický zdroj]. [cit. 07-02-2024]. Dostupné na: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Kulturologie>
- VIVA. (2020) What is Cultural Relativism?. [elektronický zdroj]. [cit. 10-03-2024]. Dostupné na: <https://viva.pressbooks.pub/phi220ethics/chapter/what-is-cultural-relativism/>
- OECD. 5. Public and private funding for cultural and creative sectors. [elektronický zdroj]. [cit. 05-01-2024]. Dostupné na: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/29f05369-en/index.html?itemId=/content/component/29f05369-en>
- UNESCO. (2024). Protecting Our Heritage and Fostering Creativity [elektronický zdroj]. [cit. 30-03-2024]. Dostupné na: <https://en.unesco.org/protecting-our-heritage-and-fostering-creativity/international-funds-supporting-culture>
- UNESCO. (2024). International Fund for Cultural Diversity [elektronický zdroj]. [cit. 30-03-2024]. Dostupné na: <https://www.unesco.org/creativity/en/international-fund-cultural-diversity>
- UNESCO. (2024). The Intangible Cultural Heritage Fund. [elektronický zdroj]. [cit. 30-03-2024]. Dostupné na: <https://ich.unesco.org/en/intangible-cultural-heritage-fund-00816>
- UNESCO. (2024). World Heritage Fund. [elektronický zdroj]. [cit. 30-03-2024]. Dostupné na: <https://whc.unesco.org/en/world-heritage-fund/>
- UNESCO. (2024). The World Heritage Committee. [elektronický zdroj]. [cit. 30-03-2024]. Dostupné na: <https://whc.unesco.org/en/committee/>
- UNESCO. (2024). Fight Illicit Trafficking (1970 Convention). [elektronický zdroj]. [cit. 30-03-2024]. Dostupné na: <https://en.unesco.org/fighttrafficking/funds>

UNESCO. (2024). International Fund for the Promotion of Culture (IFPC). [elektronický zdroj]. [cit. 30-03-2024]. Dostupné na: <https://en.unesco.org/culture-development/ifpc>

Fond na podporu umenia. (2021). Fond. [elektronický zdroj]. [cit. 16-03-2024]. Dostupné na: <https://www.fpu.sk/sk/fond/>

Fond na podporu umenia. (2021). 1Umenie. [elektronický zdroj]. [cit. 16-03-2024]. Dostupné na: <https://www.fpu.sk/sk/program/umenie/>

Fond na podporu umenia. (2021). 1.1.1 Tvorba javiskového diela – divadlo. [elektronický zdroj]. [cit. 16-03-2024]. Dostupné na: <https://www.fpu.sk/sk/podpora/1-1-1-tvorba-javiskoveho-diela-divadlo/>

Fond na podporu umenia. (2021). 1.1.2 Uvedenie javiskového diela – nezávislé divadlá. [elektronický zdroj]. [cit. 16-03-2024]. Dostupné na: <https://www.fpu.sk/sk/podpora/1-2-3-prehliadky-festivaly-sutaze-koncerty-tanec-2/>

Fond na podporu umenia. (2021). 1.1.3 Tvorba a uvedenie javiskového diela – zriadené divadlá. [elektronický zdroj]. [cit. 16-03-2024]. Dostupné na: <https://www.fpu.sk/sk/podpora/1-2-5-d-medzinarodne-mobility-a-prezentacie-tanec/>

Fond na podporu umenia. (2021). 1.1.4 Prehliadky, festivaly, súťaže – divadlo. [elektronický zdroj]. [cit. 16-03-2024]. Dostupné na: <https://www.fpu.sk/sk/podpora/1-1-4-prehliadky-festivaly-sutaze-divadlo/>

Fond na podporu umenia. (2021). 1.1.5 Aktivity nezávislých divadiel, divadelných zoskupení a organizácií. [elektronický zdroj]. [cit. 16-03-2024]. Dostupné na: <https://www.fpu.sk/sk/podpora/1-1-5-aktivity-nezavislych-divadiel-divadelnych-zoskupeni-a-organizacii/>

Fond na podporu umenia. (2021). 1.1.6 D Medzinárodné mobility a prezentácie – divadlo. [elektronický zdroj]. [cit. 16-03-2024]. Dostupné na: <https://www.fpu.sk/sk/podpora/1-1-6-medzinarodne-mobility-a-prezentacie-divadlo-2/>

Fond na podporu umenia. (2021). 1.1.6 Š Medzinárodné mobility a prezentácie – divadlo. [elektronický zdroj]. [cit. 16-03-2024]. Dostupné na: <https://www.fpu.sk/sk/podpora/1-1-6-medzinarodne-mobility-a-prezentacie-divadlo/>

Fond na podporu umenia. (2024). ŠTRUKTÚRA PODPORNEJ ČINNOSTI FONDU NA PODPORU UMENIA NA ROK 2024. [elektronický zdroj]. [cit. 23-03-2024]. Dostupné na:

<https://www.fpu.sk/wp-content/uploads/struktura-podpornej-cinnost-2024-final-komentovana-07022024.pdf>

Fond na podporu umenia. (2021). Štruktúra podpory. [elektronický zdroj]. [cit. 16-03-2024]. Dostupné na: <https://www.fpu.sk/sk/struktura-podpory/#c52>

Národná rada Slovenskej republiky. (2023). PROGRAMOVÉ VYHLÁSENIE VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY 2023 – 2027. [elektronický zdroj]. [cit. 04-04-2024]. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/Document Preview.aspx?DocID=535376>

EPI. (2024). Návrh Plánu legislatívnych úloh vlády SR na rok 2024. [elektronický zdroj]. [cit. 02-04-2024]. Dostupné na: <https://www.epi.sk/clanok-z-titulky/navrh-planu-legislativnych-uloh-vlady-sr-na-rok-2024.htm>

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky (2022). Aktuálny ročný komponent výročnej správy Ministerstva kultúry Slovenskej republiky za rok 2022. [elektronický zdroj]. [cit. 04-11-2023]. Dostupné na: <https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2019/12/Aktualny-rocny-komponent-vyrocnjej-spravy-za-rok-2022.pdf>

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky (2022). Aktuálny ročný komponent výročnej správy Ministerstva kultúry Slovenskej republiky za rok 2021. [elektronický zdroj]. [cit. 08-11-2023]. Dostupné na: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2019/12/Aktualny-rocny-komponent-vyrocnjej-spravy-za-rok-2021_final.pdf

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky (2021). Aktuálny ročný komponent výročnej správy Ministerstva kultúry Slovenskej republiky za rok 2020. [elektronický zdroj]. [cit. 23-11-2023]. Dostupné na: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2020/02/Aktualny-rocny-komponent-vyrocnjej-spravy-za-rok-2020_final.pdf

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky (2020). Aktuálny ročný komponent výročnej správy Ministerstva kultúry Slovenskej republiky za rok 2019. [elektronický zdroj]. [cit. 27-11-2023]. Dostupné na: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2020/09/aktualny_rocny_komponent_vyrocnjej_spravy_za_rok_2019.pdf

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky (2019). Aktuálny ročný komponent výročnej správy Ministerstva kultúry Slovenskej republiky za rok 2018. [elektronický zdroj]. [cit. 15-12-2023]. Dostupné na: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2020/09/aktualny_rocny_komponent_vyrocnjej_spravy_za_rok_2018.pdf

content/uploads/2020/02/Aktualny_rocny_komponent_vyrocej_spravy_MK_SR_za_rok_2018_FINAL.pdf

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky (2018). Aktuálny ročný komponent výročnej správy Ministerstva kultúry Slovenskej republiky za rok 2017. [elektronický zdroj]. [cit. 18-12-2023]. Dostupné na: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2020/02/Vyrocna_sprava_MKSR_2018.pdf